

Tale Buan Dahlen

Samfunnsentreprenørskap og ildsjeler på små steder

En komparativ studie med fokus på Ekne i Levanger kommune, og Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune.

Masteroppgave i Lektorutdanning i geografi

Veileder: Gjermund Wollan

Mai 2020

Tale Buan Dahlen

Samfunnsentreprenørskap og ildsjeler på små steder

En komparativ studie med fokus på Ekne i Levanger kommune, og Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune.

Masteroppgave i Lektorutdanning i geografi
Veileder: Gjermund Wollan
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for geografi

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Dahlen, T. B. (2020). *Samfunnsentreprenørskap og ildsjeler på små steder. En komparativ studie med fokus på Ekne i Levanger kommune, og Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune.* (Masteroppgave for lektorutdanning i geografi). Institutt for Geografi, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

Små steder gjennomgår endringer når driften på gårdsbruk stadig legges ned. I 2019 fortsatte denne trenden, og 1,9 % av driften på norske gårdsbruk ble lagt ned (Sæther, 2018).

Endringer i næringsstruktur påvirker dagliglivet til innbyggere på små steder. Det er kanskje flere som meg, som lurer på om miljøet der de bor er egnet for å starte opp et nytt tiltak eller virksomhet. Formålet med denne oppgaven er å finne hvilke forutsetninger som er viktige for å få frem ildsjeler og et miljø for samfunnsentreprenørskap på små steder. I tillegg vil oppgaven forsøke å besvare hvordan ildsjeler og samfunnsentreprenørers handlinger påvirker det entreprenørielle miljøet på små steder. Denne studien er utført som en komparativ studie av Ekne i Levanger kommune og Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune.

Utgangspunktet for oppgaven er en kvalitativ studie hvor et utvalg av samfunnsentreprenører, ildsjeler og personer med mye kunnskap om stedene har blitt intervjuet. Informantenes motiver og erfaringer med entreprenøriell aktivitet, i tillegg til deres opplevelse av sted blir diskutert i lys av teorier om entreprenørskap og sted. Hvordan samfunnsentreprenørene og ildsjelene opplever sted, og mer konkret sine hjemsteder, er sentralt, og kan ses i sammenheng med tilhørighet, identitet og nylokalisme.

Informantene trekker frem felles plattformer for tillit- og fellesskapsbygging som viktige forutsetninger for gode miljøer for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler. Innflytting bidrar til innbyggere med ulike kompetanser, bakgrunn og interesser, og ser ut til å påvirke innbyggernes aksept og toleranse for annerledeshet. Suksess på små steder virker til å øke innbyggernes opplevelse av ansvar og stolthet. Oversiktlige nettverk forenkler prosessen som entreprenøren gjennomgår for å finne og komme i kontakt med nyttige menneskelige ressurser. Både tillit, toleranse, ansvar, stolthet og nettverk bidrar til å bygge stedets sosiale kapital, og gir et inntrykk av miljøets evne til å støtte nyskaping. Aktørenes handlinger og innsats for å styrke disse områdene, kan bidra til å forbedre forholdene for ildsjeler og samfunnsentreprenører. Deres motivasjon, sosiale ferdigheter og evne til å skape engasjement er spesielt viktige. Kommunal involvering og politisk støtte tidlig i nyskappingsprosesser bidrar til et bedre miljø for samfunnsentreprenører og ildsjeler.

Abstract

Dahlen, T. B. (2020). *Social entrepreneurship and enthusiasts in small communities. A comparative study focusing on Ekne in the municipality of Levanger and Inderøya ("Den Gyldne Omvei") in Inderøy municipality.* (Master thesis in teacher program in Geography). Department of Geography, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim

Small communities are constantly experiencing changes as closures of farm operations continue to occur. To illustrate this 1.9% of Norwegian farm operations were shut down in 2019 (Sæther, 2018). This affects the business structure and daily life of residents in small communities. Many people, me included, may be wondering if the social and cultural factors in the place which they live, are positive for social entrepreneurs and enthusiasts. The purpose of the assignment is to recognize conditions that are important to create positive social and cultural environments for social entrepreneurship and enthusiasts in small communities. In addition, the thesis will study how the action of the actors affect the entrepreneurial environment in small communities. The study was conducted as a comparative study of Ekne in Levanger municipality and Inderøya (Den Gyldne Omvei/The Golden Detour) in Inderøy municipality.

The starting point for this thesis is a qualitative study in which a selection of social entrepreneurs, enthusiasts and people with special knowledge about the two places have been interviewed. The informants' motives, experiences with entrepreneurial activity and place are discussed considering theories of entrepreneurship and place. How the social entrepreneurs and the enthusiasts experience place, and more specifically their home communities are central, and can be seen in the context of belonging, identity and neolocalism.

Informants emphasizes common platforms for trust building, along with transparent network structure, as important prerequisites to support an environment for social entrepreneurship and enthusiasts. Immigration contributes to residents with various competences, backgrounds, and interests, which appear to influence the citizens' acceptance and tolerance for otherness. Small communities and low population numbers increase the sense of responsibility, and pride in response to on-site success. Trust, tolerance, pride, networks and experience of responsibility contribute to the communities' social capital, which affects the support of new thoughts within the community. Actions and effort of the actors to improve prerequisites, for example by creating platforms for trust building, will contribute to improve the conditions for social entrepreneurs and enthusiasts. Involvement and support from the municipality is especially important in the early stages of the process.

Forord

Disse første linjene er de siste som blir skrevet, og er symbolet på at min tid som stresset masterskribent og min tid som student i Trondheim, nærmer seg slutten. Den siste mer vemodig enn den første. Alle forskere som har bidratt med bøker og artikler jeg har brukt i studietiden har fått økt respekt i mine øyne, da denne prosessen har vært altoppslukende, stressende og rokket ved min akademiske selvtillit. Dette har bidratt til ny lærdom om meg selv på flere måter, blant annet hvor mye kaffe jeg kan drikke uten å få magesår.

Jeg er takknemlig ovenfor alle informantene som åpnet opp jobb, hjem og hjerter, uten dere hadde det ikke vært noen oppgave. Dere har lært meg mye nytt, også om min egen hjembygd. Dette har gitt meg flere perspektiver som jeg kan bruke til å finne ut av min fremtid. Hvem vet, kanskje det blir samfunnsentreprenør av meg en dag.

Flere har vært viktige i skriveprosessen. Spesielt takk til min veileder, Gjermund Wollan, som har bidratt med gode og grundige tilbakemeldinger, og utfordret meg gang på gang. Dine kunnskaper og engasjement har gitt uvurderlig næring til prosessen. En stor takk sendes også til ordpiskeren Kamilla, bedre korrekturleser og støtte kunne jeg ikke fått!

Masterperioden har i stor grad vært farget av pandemien, som til stor sorg for vår lektorgjeng resulterte i en stengt lesesal. Mye jobbing har derfor blitt utført alene, uten både kakeonsdag og «triksefjær», men sammen kan vi nå feire at vi er i land! Arbeidet med masteroppgaven startet med et rolig sinn, som etter hvert ble veldig urolig, da skrivningen ble vanskelig og fristen nærmet seg. Hanne og Ingjerd, dere er to heltinner som har lyst opp tunge dager med dansepauser, is og ‘Anne’! En stor takk til min beste venn og søster, Guro, som greier å holde meg i hånden helt fra andre siden av landet, og er like involvert i mine oppturer og nedturer, som meg selv. Oddvin fortjener heder, ære og kjærlig applaus. Som en solid blokkstein har du vært en støttemur, med armer som gang på gang har dratt meg både ut av huset og ut av mitt eget hode. Til slutt, tusen takk til familie og venner som har støttet med gode ord, overraskelser, zoom-quiz og spill, vandring i fjæra og heiarop! Det å skrive master beskrives for min del godt av det mindre kjente ordtaket: «Det trengs en hel landsby for å skrive en masteroppgave.».

Tale Buan Dahlen
Trondheim 2020

Innhold

Sammendrag	v
Abstract	vi
Forord	vii
Innhold	ix
VEDLEGG	xi
FIGURLISTE	xi
TABELLISTE	xi
1. INTRODUKSJON	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Presentasjon av caser	2
1.2.1 Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune	2
1.2.2 Ekne i Levanger kommune	4
1.3 Oppgavens oppbygning	6
2. ANALYTISK RAMMEVERK	7
2.1 Teoretiske perspektiver på sted, tilhørighet og nylokalisme	7
2.1.1 Sted som «location», «sense of place» og «locale»	8
2.1.2 Tilhørighet i lokalsamfunnet	9
2.1.3 Nylokalisme	10
2.1.4 Små steder	11
2.2 Entreprenørskap	12
2.2.1 Entreprenørskap – individuelt og kollektivt	12
2.2.2 Samfunnsentreprenører og ildsjeler	13
2.3 Kapital påvirker forutsetningene	13
2.3.1 Sosial kapital	14
2.4 Ressurser og utvikling	19
2.4.1 Flere ben å stå på	19
2.5 Kommunal og politisk støtte	20
2.5.1 Samfunnsentreprenører i det offentlige	20
3. METODE	21
3.1 Abduktiv metode	22
3.2 Hvorfor intervju?	22
3.3 Datainnsamling	24
3.3.1 Utvalg av caser	24
3.3.2 Utvalg og rekruttering av informanter	25
3.3.3 Intervjuguide	27

3.3.4 Gjennomføring	28
3.4 Etterarbeid.....	29
3.4.1 Transkribering.....	29
3.4.2 Koding og analyse.....	30
3.5 Etikk	31
3.5.1 Samtykke og konfidensialitet	31
3.5.2 Maktforhold.....	32
3.5.3 Forskningens kvalitet: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet	33
3.6 Kritisk blikk på egen forskerrolle	35
4. EMPIRISKE FUNN OG DISKUSJON	37
4.1 Beskrivelse av kapittelet.....	37
4.2 Motivasjon.....	38
4.2.1 Skape trivsel.....	38
4.2.2 Nylokalisme, bærekraft og tradisjoner.....	39
4.3 Opplevelse av sted og tilhørighet.....	40
4.3.1 «Sense of place».....	40
4.3.2 Tilhørighet	41
4.4 Sosial kapital.....	42
4.4.1 Tillit	42
4.4.2 Små steder	46
4.4.3 Toleranse for annerledeshet	50
4.4.4 Forsterkende entreprenørielle miljø	52
4.5 Trender i utvikling.....	53
4.5.1 «..ingen må tro at det vil vare evig».....	53
4.5.2 Variert tilbud	54
4.6 Kommunen	55
5. KORT DISKUSJON OG KONKLUSJON	57
5.1 Veien videre.....	60
6. REFERANSELISTE.....	61

VEDLEGG

Vedlegg I og II: Intervjuguide

Vedlegg III: Samtykkeskjema

FIGURLISTE

Figur 1.1: Kartutsnitt som viser plassering av Røra, Inderøya og Mosvik i Inderøy kommune.....	s.4
Figur 1.2: Kartutsnittet viser Ekne sin beliggenhet i Levanger kommune	s.5
Figur 1.3: Kartutsnitt av Ekne med lokale stedsnavn.....	s.6

TABELLISTE

Tabell 1: Oversikt over informantene.	s.26
--	------

1. INTRODUKSJON

Denne masteroppgaven handler om samfunnsentreprenører og ildsjeler på små steder, nærmere bestemt Inderøy kommune med fokus på Inderøya (Den Gyldne Omvei) og Levanger kommune med fokus på Ekne, begge i Trøndelag fylke. I dette kapittelet vil oppgavens tema bli presentert og begrunnet. I delkapittel 1.1 vil oppgavens problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål bli beskrevet, og videre i delkapittel 1.2 vil de to studieområdene bli presentert, sammen med årsaker til hvorfor disse stedene er interessante for denne studien. Videre i delkapittel 1.3 blir oppgavens oppbygning beskrevet.

1.1 Bakgrunn

Min kjærlighet til gårdslivet, familiedugnader og lyden av muntre griser er stor, og har oppstått gjennom oppvekst på en gård med svine- og kornproduksjon på Ekne, en liten grend i Trøndelag. Høsten 2019 ble svineproduksjonen på gården lagt ned som konsekvens av overproduksjon av svin i Norge, samt en pensjonsklar far. Mellom 2007-2017 ble driften på hvert femte gårdsbruk i Norge lagt ned, noe som gir rundt 9500 nedlagte bruk. I 2019 fortsatte trenden da driften på 1,9% av norske gårdsbruk ble lagt ned (Sæther, 2018). I den ellefte stortingsmeldingen (Meld. St. 11 (2016–2017), 2017) blir et mindre politisk styrt og mer forbruker- og markedsrettet jordbruk vektlagt som det sentrale for å få en kostnadseffektivt og tilfredsstillende produksjon. Ifølge Bjørkhaug (2019) har denne landbrukspolitikken ført til flere store produsenter, spesielt innen svin- og kyllingproduksjon. Side om side med dette har produksjonen på mange mellomstore gårdsbruk blitt lagt ned. Flere av de aller minste gårdsbrukene/småbrukene overlever da de ikke konkurrerer med de store gårdsbrukene, ettersom deres kunder som regel er lokale småleverandører, eller at de foredler og selger produktet sitt selv (Bjørkhaug, 2019).

Arbeidsplasser forsvinner i takt med nedleggelsene, og mange bønder, barn av bønder, som meg, og andre som tidligere har tjent til livets opphold på disse gårdsbrukene, har stilt, stiller og vil fortsette å stille seg spørsmålet; «Hva skal jeg drive med nå?». Lenge har det vært et spørsmål om jeg ønsker å ta over gården og starte med noe nyskapende. Dette vil kreve investering av tid og penger, noe som virker usikkert og skummelt å kaste seg ut i. Spørsmålet om å satse på nye ideer, virksomheter og tiltak berører også personer som ikke nødvendigvis er i landbruket. Mange som bor på mindre steder arbeider innen andre næringer og påvirkes i mindre grad av nedleggelsener og endringer i næringsstrukturen på lik måte, men som av andre

årsaker ønsker å starte noe nytt. Hvilke faktorer ved stedet, samfunnsentreprenør og ildsjeler, som kan gi indikasjoner på hvordan forholdene er for å lykkes, er derfor relevant for mange. Siden dette er et relevant og interessant spørsmål for flere enn meg, øker dette motivasjonen min til å utføre denne studien. Målet er å kunne hjelpe andre, deriblant meg selv, til å ta beslutninger omkring samfunnsentreprenørskap og nyskaping på små steder på et mer bevisst og kunnskapsrikt grunnlag. Med dette som bakgrunn ønskes det gjennom studien å besvare to forskningsspørsmål:

1. Hvilke forutsetninger på små steder er viktige for å få fram ildsjeler og et miljø for samfunnsentreprenørskap?
2. Hvordan påvirker ildsjeler og samfunnsentreprenørers handlinger små steders entreprenørielle miljø?

Det vil bli gjennomført en komparativ studie med fokus på Ekne i Levanger kommune, og Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune.

For å få innsikt i temaet har jeg intervjuet samfunnsentreprenører og ildsjeler som har erfaringer og opplevelser knyttet til å ta nye initiativ og skape noe nytt. Områdene er utvalgt på bakgrunn av flere faktorer, blant annet opplevd suksess av entreprenørskap og tilgang til informanter. I delkapittel 1.2 vil Ekne i Levanger kommune, og Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune..

1.2 Presentasjon av caser

I dette kapittelet vil de ulike studieområdene; Inderøya og Ekne, bli presentert.

1.2.1 Inderøya (Den Gyldne Omvei) i Inderøy kommune

Inderøy kommune ligger ved Trondheimsfjorden nord i Trøndelag, og grenser til Steinkjer i både øst og vest og mot Indre Fosen i vest. Hvis man følger sjøgrensene vil man finne Verran i nord og Levanger i sør. Kommunen har gjennomgått flere kommunesammenslåinger gjennom tidene, den siste i 2012, da Mosvik ble del av Inderøy kommune. I dag måler Inderøy kommune et areal på 379,62 km², og i slutten på 2019 var antall innbyggere 6816 (Inderøy kommune, 2015; Statistisk sentralbyrå, 2019). Kommunen står sammen bak slagordet: «Best i lag». Ida Stuberg representerer Senterpartiet, og har sittet som ordfører siden 2011. Inderøy kommune (2015) skriver på sine nettsider, at næringene skogdrift, landbruk og kulturarbeid preger næringslivet i Inderøy. Statistisk sentralbyrå (2019) lister opp sekundærnæring og varehandel som kommunens hovednæring. Majoriteten med

innvandrerbakgrun i Inderøya kommer hovedsakelig fra Eritrea, Polen og Sverige (Statistisk sentralbyrå, 2019).

Kommunen er sammensatt av tre områder; halvøya Mosvik, området i sørøst som omtales som Røra, og halvøya Inderøya, hvor Straumen, det administrative setet ligger. På bakgrunn av Innherred turistkontor sin fremstilling og beskrivelse på nett, og basert på samtaler med informantene, virker det som om områdene oppleves og behandles som separate, og derfor preges av ulike egenskaper. Derfor er det i denne studien blitt valgt å i hovedsak å fokusere på halvøya Inderøya, som ramme for casen og er mer konkret for å beskrive området Den Gyldne Omvei er lokalisert (Innherred turistkontor).

Den Gyldne Omvei er knyttet til E6, fylkesvei 761 fra Røra gjennom Straumen til Sandvollan, og tar ca. 12 minutter å kjøre rett gjennom, eller en livstid, som de sier på nettsidene sine. Vakkert kulturlandskap, et magisk lys og nærhet til sjøen er noen av stikkordene som brukes for å beskrive halvøya Inderøya (Innherred turistkontor). Næringsmessig preges området av arbeid innenfor landbruk og kulturliv. Det er også en del som arbeider innenfor utdanningssektoren, da det blant annet ligger en videregående skole som tilbyr linjen musikk, dans og drama. Den Gyldne Omvei er et fellesskap med 18 aktører som tilbyr ulike opplevelser for besøkende, for eksempel båtturer, galleri- og kunstopplevelser, lokalmat og drikke, historiefortelling og overnattingsmuligheter. Medlemmer i Den Gyldne Omvei får være del av en felles markedsføring. 20 år siden. Aktørene Den Gyldne Omvei er blant de første i Norge og Europa til å bli sertifisert som et Bærekraftig Reisemål. Kontinuerlig innsats kreves for å oppnå denne sertifiseringen, og innebærer tiltak på mange områder, som inkluderer jorda og naturen, mattradisjoner, kunst og kultur, menneskene og å fortelle historien med raushet, gjestfrihet og god forretningsdrift (Den Gyldne Omvei). Figur 1.1 viser plassering av Røra, Inderøya og Mosvik i Inderøy kommune.

Figur 1.1: Kartutsnittet viser plassering av 1. Inderøya, 2. Mosvik og 3. Røra i Inderøy kommune (Kartverket, 2019c).

1.2.2 Ekne i Levanger kommune

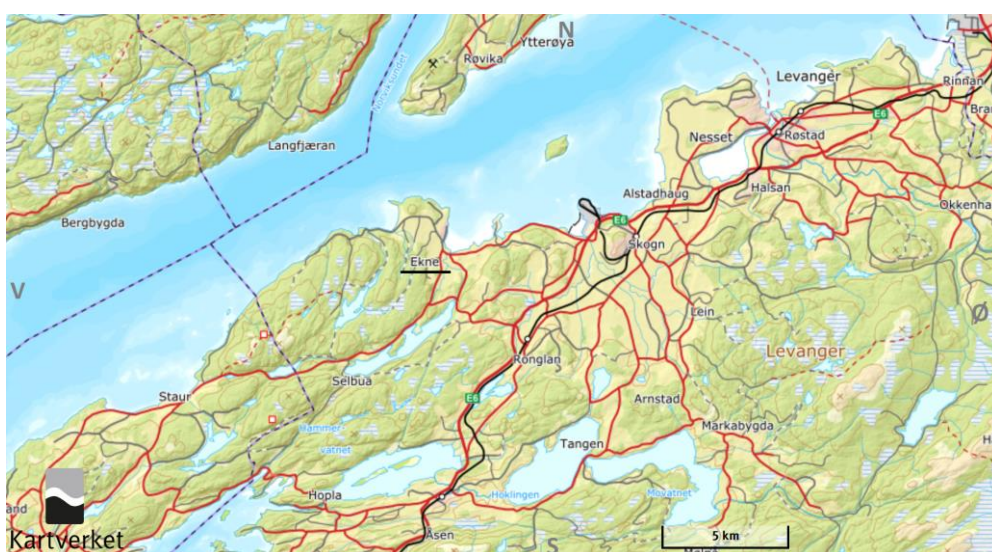
Levanger kommune grenser til Verdal i nordøst, Stjørdal i sør og Frosta i vest, over fjorden ligger Inderøy kommune. Kommunen har ifølge Statistisk sentralbyrå et innbyggertall på 20 164 i 4. kvartal 2019, hvor rundt 10 000 innbyggere holder til nær kommunesenteret Levanger. Anita Ravlo Sand, representant fra Senterpartiet, ble ordfører i 2019. Næringslivet i Levanger kommune preges i størst grad av handel- og servicenæring, landbruk og industri, hvor spesielt Norske Skog Skogn har vært dominerende. Levanger er en gammel markeds plass, hvor Marsimartnan, som kan spores tilbake til middelalderen, fortsatt er en årlig begivenhet som arrangeres. Levanger har vært en kjent ferdselsvei til Sverige, og i 2011 arrangerte kommunen 1000 års-markering av bosetting i området (Levanger kommune, 2020).

I dag drar kommunen fordeler av den korte reiseveien til Værnes flyplass, samt fordeler av å ligge kun åtte mil unna Trondheim (Levanger kommune, 2020). Mange av Levangers innbyggere dagpendler til jobb i Trondheim med tog. I 1961 ble Levanger bykommune, Skogn, Frol og Åsen herredkommuner sammenslått til Levanger kommune, og litt senere ble også Ytterøy inkludert. Kommunen består av flere tettsteder, deriblant Skogn, Åsen, Markabygd og stedet som flere av informantene kommer fra; Ekne (Levanger kommune, 2020).

Ekne er en bygd i Levanger kommune med rundt 750 innbyggere 1.januar 2019. Bygda grenser i sørvest til Frosta, Åsen i sør, Skogn i øst og Trondheimsfjorden i nord, med et areal på 0,22 km² (Ekneinfo, 2019; Rosvold, 2020). Mange arbeider innenfor skog- og jordbruk, andre pendler til nærliggende byer som Levanger, Trondheim og Verdal. Ekne har egen barneskole, barnehage og butikk, som bidrar med arbeidsplasser. Nedre Falstad er et helse- og omsorgsforetak, som bidrar med omtrent 70 arbeidsplasser og er dermed den største aktøren. Eknes næringsliv preges også av selvstendige næringsdrivende og entreprenørielle virksomheter og tiltak, som også bidrar til en del arbeidsplasser. Det finnes omtrent 60 landbrukseiendommer, hvor rundt 15 driver med husdyrdrift. Bygda har også litt hytteturisme, da det er omtrent 50 hytter her (Ekneinfo, 2019).

Falstad (2020) skriver den spesielle historien til Falstadbygningene. For omtrent 100 år siden ble Falstad bygget og tatt i bruk som skolelokale for «vanartede» gutter, noe som også har bidratt til en del innflyttere med utdanning innen pedagogikk. Stedet ble i perioden 1950-1990 igjen benyttet som spesialskole for «evneveike». Navnet ble endret flere ganger i løpet av denne perioden. I to perioder har Falstad blitt benyttet som fangeleir, både under 2. verdenskrig og i etterkant av krigen. En kilometer unna ligger Falstadskogen, hvor henrettelser utført. Her er det i dag et stort minnesmerke for de falne, og stier som viser vei til gravstøtter og informasjonsplakater i skogen. I dag er Falstad organisert som to institusjoner; Falstadsenteret og Falstad museum. Disse benyttes som minnested for ofre under krigen, og konferansesenter og som undervisningsaktør med tema som blant annet omhandler menneskerettigheter. Figur 1.2 og 1.3 viser kartutsnitt av Ekne med lokale stedsnavn og Eknes plassering i Levanger kommune.

Figur 1.2: Kartutsnitt av Ekne sin beliggenhet i Levanger kommune (Kartverket, 2019a).

Figur 1.3: Kartutsnitt av Ekne og omegn med lokale stedsnavn (Kartverket, 2019b).

1.3 Oppgavens oppbygning

Oppgaven er oppdelt i seks ulike kapitler. I dette kapittelet (kap. 1. «Introduksjon») har bakgrunn for valg av tema, samt forskningsspørsmål, og presentasjon av de to områdene som studien tar utgangspunkt i blitt presentert. I tillegg blir oppgavens aktualitet presentert i form av blant annet statistikk fra de senere årene over nedleggelse av gårdsdrifter i Norge, samt andre faktorer som preger de av oss som bor på små steder i Norge. I kapittel 2. «Analytisk rameverk» vil det analytiske rammeverket bli gjort rede for ved bruk av teoretisk litteratur og tidligere forskning. Her beskrives ideer og teorier om blant annet stedstilknytning, sosial kapital, toleranse og kommunens rolle. I kapittel 3. «Metode» presenteres og drøftes metodiske prinsipper og valg som er tatt. Kapittelet er strukturert med temaene; kvalitativ forskning, datagenerering, etterarbeid, etikk og metodiske betraktninger. Videre blir de empiriske funnene fremstilt og diskutert i kapittel 4. «Empiriske funn og diskusjon». Selv om oppgaven baseres på to forskerspørsmål blir de empiriske funnene diskutert tematisk og ikke todelt, da sosio-kulturelle og aktør- og handlingsorienterte sider ved entreprenørskap er spesielt sammenflettet. Konklusjonen i kapittel 6. «Kort diskusjon og konklusjon» vil derimot forsøke å belyse de to forskerspørsmålene hver for seg. Kapittelet avsluttes med forslag til videre forskning rundt temaet.

2. ANALYTISK RAMMEVERK

I dette kapitlet vil jeg gjennom bruk av teori og tidligere forskning gjøre rede for ulike nøkkelbegrep, som anses som spesielt sentrale for å belyse problemstillingen. Sted og entreprenørskap er nøkkelbegrepene oppgaven vil gå ut ifra i det analytiske rammeverket for oppgaven. Begge begrepene omfavner store teoretiske felter, og krever derfor en spisset vinkling.

Stedsbegrepet har som geografifaget utviklet seg, og gir ulike rammer for hvordan vi forstår et sted. «Sense of place» er her et viktig begrep, og fokuserer på menneskets opplevelse av stedet. Av de ulike forståelsene vil «sense of place» være mest relevant for å finne *mening* i samtale med informantene (Seamon & Lundberg, 2017, s. 2), og vektlegges i større grad enn de andre. Ulike begrep vil bli benyttet omkring entreprenørskap. For å avklare begrepene vil samfunnsentreprenørskap og ildsjel bli tatt i bruk hvis samfunnsnyttens er hovedmotivasjon for vedkommende. Grensen mellom disse begrepene er litt flytende, men ildsjel vil bli brukt om personer med et veldig sterkt engasjement for fellesskapet, og hvor arbeidsinnsatsen er betraktelig større enn inntekt (Borch & Førde, 2010, s. 21-22). Begrepene entreprenør og entreprenørskap tas i bruk for teorier og konsepter som er mer generelle for både entreprenører med økonomiske motiver som hovedmotivasjon og samfunnsentreprenører. Fra delkapittel 2.3 «Kapital påvirker forutsetningene» vil det bli gjort rede for litteratur relatert til små steder, hvordan stedets egenskaper kan påvirke entreprenørskap, og motsatt. Sosial kapital vil her bli vektlagt.

2.1 Teoretiske perspektiver på sted, tilhørighet og nylokalisme

Agnew referert i Berg og Dale (2004, s. 40-42) presenterte på 1980-tallet tre ulike måter å forstå sted på; «location», «sense of place» og «locale». Fagfilosofien i geografi har kontinuerlig blitt utviklet, og i takt med det har også forståelsen av sted. Sammen gir de ulike forståelsene et komplementært bilde av hvordan sted kan forstås. I oppgaven vil i hovedsak betegnelsen «sense of place» bli brukt for videre diskusjon og analyse. De to andre stedsforståelser vil kort bli presentert for å sette "sense of place" i kontekst i stedsteorien. Ulike sider ved menneskets tilhørighet og identitet knyttet til sted vil belyses, ettersom dette er en sentral del av forholdet mellom mennesket og sted. I tillegg vil det bli sett nærmere på hvordan og hvorfor stadig flere søker mot å oppleve det lokale, også kalt nylokalisme.

2.1.1 Sted som «location», «sense of place» og «locale»

Å forstå sted som «location» assosieres som regel med så objektivt som mulig å identifisere lokaliseringsfaktorer som kan påvirke næringslivet. Lokaliseringsfaktorer kan være faktorer som anses som rimelig konkrete, for eksempel naturressurser, infrastruktur, tomteforhold, skoletilbud, arbeidskraft og klimaforhold. Små steder karakteriseres ofte av spesielle faktorer, for eksempel en spesiell type natur. Slike faktorer kan være med på å skape en sosial og økonomisk bakgrunnsramme for innbyggerne på stedet (Enrikin, referert i Berg & Dale, 2004, s. 41).

Å forstå sted gjennom det subjektive, følelses- og opplevelsespregede, kan beskrives som «sense of place». Dette perspektivet på sted vokste frem rundt 1970-tallet, og i 1976 formaliserte Yi-Fu Tuan selve begrepet «sense of place» (Seamon & Lundberg, 2017, s. 1-2). Tuan (1974, s. 245-248) skriver at sted er avhengig av menneskelig oppfattelse, meningstilleggelse og gjenkjennelse for at det skal være noe mer enn abstrakt rom. Ut ifra denne forståelsen eksisterer ikke sted uten mennesket, da de følelser og opplevelser som knyttes til et sted, blir stedet. Seamon (2000) vektlegger at når menneskets opplevelse av sted er i fokus, kan dette beskrives som en fenomenologisk tilnærming. Sted er med utgangspunkt i dette et fenomen, og uten menneskets følelser og tanker omkring stedet, er det kun rom. «Sense of place» er blant annet blitt kritisert for en for optimistisk tro på mennesket som et fritt handlende og tenkende individ, uten i tilstrekkelig grad å trekke inn den påvirkningen struktur og systemer kan ha på oss mennesker (Seamon & Sowers, 2008, s. 47-48).

«Sense of place» gir et førstepersonsintrykk av menneskets opplevelse av sted og stedstilhørighet. Derfor er denne stedsforståelsen «sense of place» relevant for oppgaven som søker kunnskap «nedenfra», fra folket. Relph (1976) bygde videre på Tuan sine ideer om opplevelse og sted, og dette vil bli presentert i kapittel 2.1.2 «Tilhørighet i lokalsamfunnet».

Et sted kan også forstås som et «locale», som setter rammer, betingelser og forventninger for den sosiale praksisen som finner sted der. Samtidig er de sosiale praksisene og menneskene med på å skape disse strukturene, noe som kan beskrives som et gjensidig påvirkningsforhold (Giddens, 1984, s. 118-119). Et «locale» kan finnes i ulike størrelsesskalaer, for eksempel en butikk, festival, en strand, bygd, by og land. Stedene og situasjonene gir ulike formelle og uformelle strukturer, som påvirker sosial praksis og intersubjektiv samhandling. Lokale forhold henger sammen med utstrakte geografiske relasjoner. Dette er skjulte relasjoner, som

fører til at handlinger på lokal scene er utstrakt i tid og rom (Schnell, 2013, s. 56-57).

Menneske og sted har ulike egenskaper, og ved å se nærmere på dette forholdet er det mulig å få innblikk i hvem som bruker stedet og hva deres verdier er (Giddens, 1984, s. 118-119).

2.1.2 Tilhørighet i lokalsamfunnet

Relph (1976, s. 49-56) bygde som sagt videre på Tuan sine ideer og begreper, og ut ifra dette beskrev skillet mellom stedstilhørighet og stedstilknytning. Ofte blir begrepene stedstilhørighet og stedstilknytning brukt om hverandre. I oppgaven vil i hovedsak «tilhørighet» bli brukt, da dette begrepet i større grad tar for seg følelsen av å høre til, som er spesielt interessant da noen informanter er tilflyttere og andre har bodd på stedet hele livet. Om dette påvirker stedsopplevelsen og opplevelsen av tilhørighet er interessant for oppgavens personfokus. På engelsk brukes ordet «belonging» for tilhørighet og «attachement» for tilknytning, noe som muligens beskriver ulikhetene i begrepene enda bedre enn på norsk (Berg, 2016, s. 38-39). Relph (1976, s. 49-56) vektlegger relasjonen mellom menneske og sted, og den gjensidige påvirkningen av identitet som spesielt interessant. Tilhørighet kan ifølge sosialantropologen Thuen (2003, s. 12-13) beskrives som følelsen av å være hjemme et sted, og å ha noe til felles med andre personer som skiller dem fra andre.

Broady (1991, s. 225) tar utgangspunkt i Pierre Bourdieu sine ideer om habitus når han beskriver stedstilhørighet slik: «...system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen. Dessa system av dispositioner är resultatet av sociala erfarenheter, kollektiva minnen...». Opplevelse av tilhørighet kan dannes av at man tar del i et felles sett med verdier, kulturelle og sosiale fellesskap og praksiser som er fremtredende på stedet. Thuen (2003, s. 12-17) poengterer at hva som skaper tilhørighet kan variere ut ifra hvem man spør, og i hvilke situasjoner de befinner seg i. Prosessen kan være tidkrevende, ettersom erfaringer og felles opplevelser av historien ikke dannes over natten. Berg (2016, s. 35-36, 41-42, 47) skriver at opplevelse av slik likhet og fellesskap i en befolkning er noe som kan forekomme, men skal ikke bli ansett som en selvfølge.

Følelsen av tilhørighet er ofte koblet til opplevelsen av andres syn på deg, og om du opplever andres aksept som en som «tilhører» stedet (Berg, 2016, s. 40). Dette betyr at et sted kan gi opplevelse av tilhørighet, eller i den andre enden fremmedgjøring (Wood & Waite, 2011, s. 201). Fremmedgjøring, følelsen av å være «out of place», maktdemonstrasjoner og ekskludering kan oppstå som en respons om noen innfører nye ideer og impulser på et sted,

som ikke passer inn i inkorporerte praksiser og tankesett. Flere entreprenører på mindre steder har opplevelsen av å kontinuerlig bli motarbeidet, noe som setter dem i fare for å bli utslitt (Berglund & Wollan, 2004, s. 165-167)

Et lokalsamfunn preges ifølge Berg (2016, s. 35-36, 41-42, 47) ofte av materielle og territorielt bestemte områder, landskap og naturtyper. Følelser knyttet til landskap, bygg og andre materielle områder er ofte sterkt forankret. Innbyggere i et samfunn kan oppleve endringer, for eksempel en kommunesammenslåing, som en trussel mot etablerte strukturer og stedets identitet. Dette vil spesielt virke truende om den andre kommunen og dens innbyggere assosieres med andre tankesett, verdier og praksiser, eller endringer og inngrep i natur eller bygninger. Crang referert i Berg (2016, s. 47-48) skriver at vår identitet har et uløselig bånd knyttet til sted, og at bosted kan være den faktoren som påvirker vår identitet mest. Derfor vil en trussel mot stedets identitet være truende for innbyggernes egen identitet, og sette sterke følelser i sving. Dette kan føre til at innbyggere går sammen og står opp mot «fienden», noe som gir mulighet og kan bidra til et sterkere fellesskap.

Det er også mulig at nye ideer ikke anses som en trussel, men blir anerkjent. Dette kan ofte oppleves som enklere å oppnå om en for eksempel tar del i et samarbeidsnettverk. Da kan det være større mulighet for at ideene anerkjennes raskere av flere, og til slutt blir inkorporert i sosiale praksiser og relasjoner hos innbyggere. Over tid kan de nye ideene bli ansett som en del av stedets identitet (Wollan, 2019, s. 40). Ved utvikling av nye fellesgoder kan kulturelle- og sosiale aktiviteter bli styrket, noe som igjen kan bidra til styrking av identiteten i bygdesamfunnet (Borch & Vestrum, 2010, s. 85).

2.1.3 Nylokalisme

Schnell (2013, s. 56) skriver at vi påvirkes av prosesser som kobler oss sammen på nye og mer sammenvevde måter, hvor blant annet store globale selskaper påvirker hverdagen i økende grad. Castree (2003, s. 161-162) påpeker at sted påvirker utfallet av hvordan disse prosessenes påvirkninger gjør med sted på ulike måter, og gir utslag i særegne steder. Prosessene har ifølge Schnell (2013, s. 56-57) ført til svekkede familieband, og en mindre påvirkning av de tradisjonelle og lokalt bundne røttene våre, noe som tidligere preget våre liv i større grad enn de gjør hos mange i dag. Disse faktorene er med på å prege vår opplevelse av sted, og har skapt det Schnell (2013, s. 56-57) kaller «a kick back», også beskrevet som en motreaksjon. Denne stedstilnærmelsen minner om Giddens' forståelse av sted som «locale»,

hvor usynlige bånd og relasjoner kobler det lokale til det globale (jfr. «locale» i delkapittel 2.1.1 «Sted som «location», «sense of place» og «locale»).

Shortridge referert i Schnell (2013, s. 56) beskriver motreaksjonen til globaliseringen i form av behov, ønsker og handlinger som bidrar til en dypere opplevelse av lokal tilhørighet, som nylokalisme. Det globale mennesket kan sies å ha et økt ønske om å være i dypere kontakt med lokale røtter både sosialt, kulturelt og økonomisk. Dette har gitt utslag i økt engasjement i det å bygge konkrete bånd til det lokale og tradisjonelle, for eksempel i form av dannelse av lokale mikrobryggeri, gjestehus og matservering/utsalg (Schnell, 2013, s. 56-57). Lokale mikrobryggeri selger i like stor grad en opplevelse av stedstilhørighet som det konkrete ølet, noe markedsføringen som regel er sterkt farget av. Dette vises for eksempel gjennom bildevalg på etiketten, navn på øl og iblant bryggemetode, hvor spesielle særtrekk ved stedet fremheves for å oppnå gjenkjennelse og særpreg. Dyrkingen av lokale produkter illustrerer en stedsmarkedsføring som er påvirket av en global neoliberalistisk trend. Andre faktorer som også støtter og bygger oppunder lokal drikke- og matproduksjon er blant annet at kortreist mat har et mindre karbonavtrykk på grunn av mindre transport, og at den lokale økonomien forsterkes ved at penger holdes i området (Schnell, 2013, s. 59-61).

Rundt 1980-tallet begynte det som kan kalles en lokal identitet- og tilhørighetsjakt å prege turistindustrien. Turister ønsket å oppleve steder de besøkte som lokale, og ikke ta del i masseturismen (Koslowsky & Mody, 2019). Konsumet og higen etter det lokale skiller seg ut historisk sett, ettersom det blir gjort frivillig, og ikke av nødvendighet som tidligere. I dag er det et valg å handle lokal mat, istedenfor importert mat (Schnell, 2013, s. 56-57).

2.1.4 Små steder

Denne studien undersøker entreprenørskap på små steder. Berg og Lysgård (2004, s. 63-65) beskriver begrepet ruralitet og rurale regioner, som de diskuterer i lys av blant annet samfunnsutvikling. Ruralitet er benyttet for å prøve å definere steder med trekk som lavt befolkningstall, sosial kontroll, omsorg, og høy andel innbyggere som arbeider i primærnæringer. Ved å bruke begreper som urbane og rurale områder, kan det skapes et ukorrekt dualistisk syn, da slike områder ikke behøver å være motsetninger av hverandre (Berg & Lysgård, 2004, s. 63-65; Woods, 2011, s. 3-4). For å prøve å unngå slike dualistiske assosiasjoner er begrepene «små steder» og «bygd» muligens mer nøytrale, da de ikke er like omdiskutert som ruralitet.

2.2 Entreprenørskap

Østerrikeren Joseph A. Schumpeter var økonom og foregangsmann når det kom til å definere og teoretisere entreprenørskap (Mitra, 2012, s. 41-43). Ideene hans ble utbredt da boken «The Theory of Economic Development» ble oversatt fra tysk til engelsk i 1934. En revolusjonerende ide han fremla var at entreprenører og entreprenørskap ikke svarer på markedets ønsker, men isteden skaper behov og ønsker som markedet «læres opp til» å etterspørre. Schumpeter beskriver entreprenørskap som prosessen å gjøre noe nytt, eller gjøre noe kjent på en ny måte (Mitra, 2012, s. 41-43). Innovasjon for Schumpeter er ifølge Mitra (2012, s. 42-43) å kombinere ressurser, tjenester og varer på nye måter. Eksempler han gir på dette kan være å introdusere et nytt produkt eller et produkt av forbedret kvalitet, introdusere en ny type råvare, finne en ny måte å organisere næringen på, eller ved å gå inn i et nytt marked. Prosessen beskrives som sirkulær, og påvirkes ifølge Schumpeter av kontinuerlig lærings- og kreative prosesser. Entreprenørskap blir mer effektiv, øker og «får vind i seilet» ved motgang i samfunnet, som under finansielle kriser, og blir mindre effektiv og utviklende ved oppgangstider. Årsaken til dette er at oppgangstider ikke krever utvikling i like stor grad som nedgangstider, noe som etter en stund vil bidra til nedgangstider i samfunnet og økning av entreprenørskap. I denne sirkulære prosessen utvikler økonomien og samfunnet seg (Mitra, 2012, s. 41-43).

2.2.1 Entreprenørskap – individuelt og kollektivt

Schumpeter referert i Schoonhoven og Romanelli (2009, s. 2-3) beskriver den typiske entreprenøren som en mann som opererer alene, og utvikler nye bedrifter og produkter som utfordrer eksisterende bedrifter. Siden den tid har samfunnet utviklet seg, og med det har også entreprenørens rolle. Spilling (2005, s. 35-36) vektlegger et viktig perspektiv for å forstå entreprenørskap i dag er; entreprenørskap som kollektiv prosess. Den kollektive prosessen kan betraktes på flere arenaer i entreprenørskap. Kollektive prosesser er veldig relevant ved oppstart av for eksempel en bedrift, da det som regel er flere personer som tar del, og er uunnværlige i et nettverk av ulike aktører med ulike egenskaper og ressurser for å lykkes. Nyoppstartede bedrifter inngår som regel også i et større fellesskap/nettverk, hvor koordinering og samarbeid mellom aktørene er avgjørende for videre utvikling (Spilling, 2005, s. 35-36).

I dagens samfunn er noen av de viktigste kjennetegnene til en entreprenør at personen har gode sosiale ferdigheter og egenskaper som muliggjør det å få med seg, koordinere og

organisere mange aktører. Hva slags miljø og kontekst samfunnsentreprenøren arbeider i, er også blitt nevnt som en kritisk faktor for suksess (Aldrich & Martinez, 2000, s. 43-43, 49-50). Sosiale, kulturelle og næringsmessige forhold er med på å sette rammer for konteksten som entreprenørskapsprosessen finner sted i. Dette kan beskrives som et systemperspektiv, hvor industrielle distrikter, klynger og innovasjonssystemer påvirker lokale strukturer, forhold og miljø som kan legge til rette for, eller skape utfordringer for entreprenører. (Spilling, 2005, s. 30-31). Faktorene som blir ansett som mest sentrale vil bli gjort rede for, fra kapittel 2.3 «Kapital påvirker forutsetningene» og ut.

2.2.2 Samfunnsentreprenører og ildsjeler

Historisk sett har de fleste landbrukssamfunn i verden verdsatt dugnad høyt, og vært avhengige av dugnad for å få gjort viktige og store arbeidsoppgaver. Dugnad var også en bidragsyter til trivsel og opplevelse av fellesskap, da samfunnsnyttene av arbeidet ofte stod sentralt. Dugnad var en vanlig arbeidsform til langt utpå 1800-tallet i Norge, og verdsettes fortsatt av mange, spesielt på mindre steder (Nordbø, 2020, 9.januar). Motivasjonen til å bidra med fellesnyttige handlinger og aktiviteter er noe som har dypt rotfeste også i andre kulturer. Motivasjon som grunner i det å skape verdi for fellesskapet er fremtredende, og ligger som grunnstener i det som kalles samfunnsentreprenørskap. Haugh og Pardy referert i Alsos (2010, s. 28-29) beskriver samfunnsentreprenørskap som å: «..skape og utvikle ideer og muligheter med sosialt og økonomisk bidrag til et lokalsamfunn.». En samfunnsentreprenør har som regel gode egenskaper til å kunne etablere koblinger mellom mennesker, skape kontakter og bygge nettverk, se og utnytte muligheter, utfordre det bestående og å skape noe nytt (Borch & Førde, 2010, s. 19-20). For ildsjeler og samfunnsentreprenører er et kjennetegn at opplevelsen av stolthet har stor verdi. Det å gjøre et skikkelig arbeid for stedet sitt bidrar til følelsen av stolthet som beskrives slik av Sennett referert i Wollan (2019, s. 55): «*Stolthet kan relateres til dyktighet, følelser og engasjement, og det å skape en atmosfære*».

2.3 Kapital påvirker forutsetningene

Ved bruk av abduktiv metode har jeg gjort et bevisst utvalg av spesielle egenskaper og kvaliteter ved steder og innbyggere, som kan indikere gode eller mindre gode forhold for samfunnsentreprenører og ildsjeler (Tjora, 2018, s. 14-15). Enkelte miljø gir flere positive forutsetninger for samfunnsentreprenør og ildsjeler enn andre. Human kapital, kulturell kapital og sosial kapital er egenskaper med sted og menneske som påvirker forutsetningene for nyskaping på ulike måter. Human og kulturell kapital beskrives på individuelt nivå, imens

sosial kapital som regel anses å være på et samfunnsnivå. I denne oppgaven vektlegges forutsetninger som baseres på sosiale relasjoner, og vil bli presentert mer utfyllende i kapittel 2.3.1 «Sosial kapital». Materielle ressurser påvirker også forutsetningene for entreprenørielt arbeid (Mitra, 2012, s. 276), og vil presenteres i kapittel 2.4 «Ressurser og utvikling».

Human kapital beskrives som de ferdigheter og kunnskap som individer innehar. Dette er ressurser som bidrar positivt i entreprenørielt arbeid Schultz og Becker i Mitra (2012, s. 71). Når det er snakk om kulturell kapital vektlegges rutiner og ritualer, som legitimerer forskjeller i status og makt, da de kan brukes til å produsere spesielle koder og praksiser (Bourdieu referert i Mitra, 2012, s. 71). Ved å kjenne til og handle etter kulturelle disposisjoner reproduseres samfunnet. Kultur behøver ikke være et hinder for nyskaping, men heller en mulighetsskaper hvis aktørene har innblikk, kan lese komplekse situasjoner og bygge nyskaping med dette som grunnlag (Borch & Førde, 2010, s. 19). Relph (1976, s. 45-47) belyser at blant flere faktorer, deriblant kultur, påvirker menneskets «identity of place» og «identity with place». «Identity of place» betyr at menneskets opplever at sin og stedets identitet både påvirker og bli påvirket av hverandre. Hvordan mennesket opplever et sted og dets identitet påvirkes av om menneskets opplevelse av å være en som er på «innsiden» eller «utsiden» av kulturen og stedet. Både kulturell og human kapital beskrives på individuelt nivå, imens sosial kapital ofte blir beskrevet på et samfunnsnivå, og vil bli presentert videre i delkapittel 2.3.1 «»Sosial kapital» (Mitra, 2012, s. 71). Videre i kapittel 2.3 vil faktorer som påvirker et steds sosiale kapital bli presentert, i tillegg til egenskaper og strategier som kan være en fordel at entreprenøren har og behersker, for å få maksimalt utbytte av stedets egenskaper og ressurser.

2.3.1 Sosial kapital

De fleste relasjonelle og sosialt påvirkede forutsetninger for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler kan som Nahapiet (1998, s. 243) beskriver, kategoriseres under begrepet sosial kapital. Enkelte beskriver slik kapital som sosiale ressurser i et lokalsamfunn (Rønning, 2010, s. 64-65). Sosial kapital kan gi tilgang på økonomisk og human kapital, som beskrives som kompetanse og evner som mennesker har (Johnstone og Lionais referert i Alsos, 2010; Woods, 2011, s. 148-149).

Ifølge Nahapiet (1998, s. 243) er sosial kapital et uunnværlig begrep med tanke på samfunnsentreprenørens muligheter for å lykkes med sine prosjekter. Norges Forskningsråd

(2005, s. 9) beskriver sosial kapital på denne måten: «*I sosial kapital inngår tillit, sosiale normer og deres håndheving, sosiale nettverk preget av gjensidighet, og engasjement for fellesskapets beste. Disse sidene ved sosial kapital fremmer samarbeid og oppnåelse av viktige mål.*». Mitra (2012, s. 71) støtter samfunnsperspektivet på sosial kapital, da han skriver at sosiale relasjoner og nettverk kan gi verdifulle ressurser til individer og kollektive grupper i samfunnet. På bakgrunn av denne beskrivelsen er det ikke overraskende at samfunnets sosiale kapital preger forutsetningene til samfunnsentreprenører og ildsjeler, da de ofte er avhengig av hjelp og velvilje i lokalsamfunnet, noe som vil gjøres videre rede for i delkapitlene av kapittel 2.3.1

Norges Forskningsråd (2005, s. 9) poengterer at sosial kapital kan studeres på tre ulike skalaer; individnivå, samfunnsnivå og nasjonalt nivå. Hver og en innbygger har en type sosial kapital, og betyr at den kan beskrives på individnivå. Enkeltpersoner kan etter Bourdieu (referert i Norges Forskningsråd, 2005, s. 9) sine ideer bygge opp sin sosiale kapital, og bevisst benytte den til å for eksempel skaffe seg et strategisk godt nettverk. Loury, Coleman og Putnam (referert i Norges Forskningsråd, 2005, s. 9) sine ideer baserer seg i større grad omkring den sosiale kapitalen som finnes eller er mulig å bygge opp i et lokalsamfunns-perspektiv. Sterkt fellesskap, engasjement og god mobilisering av folk i et lokalsamfunn bidrar til høy sosial kapital på flere av disse nivåene. Rønning (2010, s. 64-65) påpeker at tilgang til store og inkluderende nettverk som preges av gjensidig tillit, høy toleranse for ideer og annerledeshet og generelt åpne holdninger, kan ha stor betydning for samfunnsentreprenøren og ildsjelers arbeid. Sosial kapital kan studeres ut ifra et lokalsamfunn i sin helhet, imens tillit er et fenomen som bør studeres på individnivå.

«Dersom vi tar utgangspunkt i Coleman's drøfting av disse begreper, er tillit ("trust") nært forbundet med begrepet risiko. Tillit erstatter "sikkerhet" i en situasjon der informasjonstilgangen er utilstrekkelig til å fastslå hva slags atferd man kan forvente av andre mennesker. Dersom man gir et menneske tillit, har man samtidig tatt sjansen på at denne tilliten kan bli brutt. I denne forstand kan man si at tillit langt på vei fungerer som et substitutt for direkte kontroll når det gjelder utformingen av relasjonene mellom mennesker»

(UiO, 2010, s. avsnitt 5).

Gjensidig tillit er viktig for å skape høy sosial kapital i et lokalsamfunn. Videre vil hva tillit kan bidra med for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler presenteres, i tillegg til hvordan tillit kan bygges i et lokalsamfunn.

2.3.1.1 Nettverk og fellesskap

Borch og Vestrum (2010, s. 83-84) ser på hvilken betydning spesielt sterke støttespillere kan ha for samfunnsentreprenører og ildsjeler, og omtaler slike personer som «de gode hjelperne». Ifølge Bourdieu, referert i Norges Forskningsråd (2005), sine teorier vil «de gode hjelperne» kunne sies å ha høy individuell sosial kapital, og ved å ha disse som støttespillere vil entreprenørene øke sin sosiale kapital også. Det er viktig med et sterkt tillitsbånd mellom støttespillere og samfunnsentreprenør/ildsjel, slik at risikoen for å stå uten støttespillere når det trengs er liten (UiO, 2010, s. avsnitt 5). Dette kan være mennesker med god kunnskap om stedets relasjonelle nettverk eller individer med høy sosial status, og kan slik bidra til å øke innbyggernes og andre aktørers tillit til samfunnsentreprenøren/ildsjelen. Gode støttespillere kan også bidra med å gi tilgang til spesielle ressurser, som lokaler eller råvarer (Bosma, Praag, Thurik & Wit, 2004, s. 234). Den muligens viktigste rolle som en god hjelper har er å være å passe på at samfunnsentreprenør og ildsjelen ikke blir utbrent. Dette kan være gjennom å avløse personens arbeidsoppgaver, og/eller gjennom å være en mental støtte (Borch & Vestrum, 2010, s. 90-91).

Et nettverk består av ulike aktører, som alle preges av relasjoner mellom seg. Flyvbjerg og Richardson (2002, s. 3) skriver at maktrelasjoner alltid vil være en påvirkningsfaktor når mennesker er i samhandling med hverandre, som i et lokalsamfunn. Det er mulig å arbeide for en så lik og åpen maktrelasjon som mulig, og bevisstheten rundt dette er viktig. Ulik sosial status, ulik tilgang på ressurser og innpass i nettverk er ulike faktorer som kan forskyve maktbalansen.

2.3.1.2 Plattformer for tillitsdannelse

Personer som bor på samme sted deltar i et fellesskap hvor stedlig erindring og referanserammer blir veldig like, og kan gi en felles opplevelse av «oss» (Thuen, 2003, s. 15). En sterk fellesskapsfølelse i lokalsamfunnet vil bidra til høy sosial kapital, og Amdam (2000, s. 587) skriver at det er viktig å opprette og/eller vedlikeholde felles sosiale plattformer for å skape et sterkt fellesskap.

Amdam (2000, s. 581-582) vektlegger at en felles plattform hvor innbyggere og samfunnsentreprenører kan møtes, er viktig for å dyrke og vedlikeholde opplevelsen av fellesskap. Dette er relevant for å oppnå en felles forståelse for utfordringer og fellestrekk på stedet, sette felles mål og mulige måter å nå disse på. Her skal alle ha muligheten til å dele

informasjon, erfaringer, kompetanse og bekymringer, som forhåpentligvis bidrar til å danne felles verdier og visjoner. Informasjon og kunnskap om stedets ressurser og muligheter, kan engasjere nye samfunnsentreprenører og ildsjeler til handling og kreativitet. Bekymrede individer og grupper kan her få innblikk i utviklingen på stedet, og komme med bekymringer. Om disse opplever at de blir tatt på alvor og respektert, kan det bidra til tillit om at avgjørelser blir tatt med hensyn til deres tanker, selv om beslutninger ender opp med å gå imot deres bekymringer (Amdam, 2000, s. 581-582). Å tilbringe tid sammen kan i seg selv bidra til å danne gjensidig tillit (UiO, 2010).

Rønning (2010, s. 63) skriver at det er viktig å tilpasse plattformen slik at den virker mest mulig komfortabel å delta på for flest mulig innbyggere. Dette er et ønske da et mest mulig representativt oppmøte kan bidra til mer samhold, enn om noen grupper ikke deltar. Wollan (2019, s. 55) skriver at formelle nettverk kan styrke innbyggernes identifisering og tilhørighetsopplevelse til stedet. Argumentene for dette er at flere tar del i samme læringsprosesser, har felles markedsføring og prosjektarbeid, utvikler sosiale relasjoner og gjennom vedvarende praksis utvikler felles visjoner og forståelse.

2.3.1.3 Forsterkende entreprenørielle miljø

Rønning (2010, s. 65-66) forklarer hvordan vellykkede entreprenører øker kompetansen og erfaringene innen ulike felt på et sted. Når personer med visjoner og entreprenørielle ideer ser at «man får det til her», kan dette virke oppmuntrende. Hver person som lykkes og deltar i det entreprenørielle nettverket bidrar til utvidelse av nettverk, samt kompetanseheving innen ulike områder. Videre bidrar dette til å bygge strukturer og normer i lokalsamfunnet, som kan gjøre jobben enklere for videre arbeid og nye entreprenører og ideer. At historier om suksess blir fortalt både internt på stedet og eksternt, kan ifølge Rønning (2010, s. 65-66) ha positiv effekt og bidra til å øke aksepten med tanke på å være suksessfull. Dette virker forsterkende på det entreprenørielle miljøet, og kan føre til raskere utvikling av lokalsamfunnet. Slik kan små lokalsamfunn utvikles relativt raskt til entreprenørvennlige samfunn.

2.3.1.4 Toleranse for annerledeshet

Nyskappingsprosesser er sosialt situerte, og derfor også knyttet til den stedlige konteksten, ettersom sted oppleves og dermed skapes av mennesket (Førde, 2010, s. 158-159). Alsos (2010, s. 38) påpeker at det ikke er nok med ivrige og flinke entreprenører eller ildsjeler, hvis ikke samfunnet er åpent for endring, noe som påvirker stedets sosiale kapital (Rønning, 2010).

En viktig faktor for et endringsvillig og åpent samfunn er at det er godtatt å stikke seg ut. I tillegg bør det være åpenhet og støtte til nye ideer og kreativitet, da dette er kjernen i hva entreprenører driver med (Førde, 2010, s. 163-165). Et mangfoldig samfunn, ansvar for eget lokalsamfunn og sosial kontroll er faktorer som spesielt kan påvirke toleransen for annerledeshet på et sted (Rønning, 2010, s. 64-65).

Rønning (2010, s. 64-65) skriver at mangfold innad innbyggergruppen på små steder kan være positivt for entreprenøren, ettersom dette kan bety flere personer med ulike kompetanser og ressurser. Hva som ligger i begrepet mangfold kan være små mangt. En måte å studere mangfold blant innbyggere på kan være gjennom hvilke næringer innbyggerne arbeider i, om de er sysselsatt i ulike næringer eller om det er mange i samme næring. Innbyggere med kompetanse fra ulike næringer kan være en fordel for entreprenøren som ofte har behov for hjelp eller støtte fra aktører med ulike ressurser. I tillegg er det større sannsynlighet for at innbyggerne er vant til ulikheter med tanke på holdninger, levestil, interesser og profesjoner, enn på et sted med mer homogene grupper. Dette kan påvirke hvor villige og komfortable innbyggere er med tanke på forandring (Rønning, 2010, s. 64-65). På den andre siden er det også en mulighet for at dette bidrar til økt risiko for fiendskap ved at personer med ulike holdninger, meninger og erfaringer samles.

Som nevnt i kapittel 2.1.1 «Sted som «location», «sense of place» og «locale»» retter Relph (1976, s. 49-56) søkelyset mot opplevelsen av sted. Dette er relevant da det ifølge Hompland (2000) er oppstått ulike diskurser om de sosiale forholdene på små steder. Han skriver at negativ sosial kontroll kan oppleves som et hinder for utvikling på små steder. Årsaken kan være at det er mindre toleranse for å skille seg ut, og at man ikke skal tro at man er noe. Små forhold og nettverk gir oversikt over individer og sosiale relasjoner, noe som muliggjør en kontroll via sosiale sanksjoner. Han skriver også at dette er et utgått og gjengrodd syn på bygda, og at dette ikke nødvendigvis stemmer lenger. Hompland (2000) beskriver den nye bygda som mer omsorgsfull, at man finner gode naboskap, samt økt samhold. Hompland (2000) beskriver dette slik: «..balansen mellom å bry seg om og å bry seg med er hårfin.». Fortsatt opplever samfunnsentreprenører og ildsjeler negative, motarbeidende og konservative sambygding, noe som kan tale imot at bygdedyret er begravd. Dette er et toegget sverd, hvor sosial kontroll og oversikt kan virke negativt og kreativitetsdempende, men også bidra til økt omsorg for hverandre og ønske om å ta ansvar for fellesskapet (Hompland, 2000).

Materielle ressurser er også faktorer som påvirker forutsetningene til samfunnsentreprenører og ildsjeler. Ressurser som har utviklet seg over tid og blitt unike for det spesifikke stedet vil være fordelaktige i et marked preget av konkurranse (Enright; Barney referert i Mitra, 2012, s. 276). Videre i kapittel 2.4 «Ressurser og utvikling» og 2.5 «Kommunal og politisk støtte» vil forutsetninger som i større grad kan knyttes til ytre faktorer som ressurser og materielle forhold bli presentert.

2.4 Ressurser og utvikling

Alle steder er åpne systemer, da de på ulike måter koblet til den globale verden, og påvirkes derfor av utvikling som skjer andre steder. Woods (2011, s. 264-265) poengterer at trender alltid vil komme og gå, også på små steder. Amdam (2000, s. 584) skriver at det kan være vanskelig å integrere de store trendene i næringslivet fra urbane områder til rurale områder, på grunn av ulike stedlige egenskaper. Entreprenørskap på små steder kan ikke utføres som på store steder, ettersom det her er andre rammefaktorer å ta hensyn til. Stedets eksisterende ressurser, muligheter for utvikling av ressurser og begrensninger bør tas hensyn til for å lykkes med entreprenørskap. Schumpeter referert i Mitra (2012, s. 42-43) vektlegger at kombinerings av ressurser (også fysiske) på nye måter er viktig for entreprenørskap, for eksempel nye kulturelle aktiviteter i gamle havne- og fabrikklokaler. Dette kan kobles mot det som Karlsen og Dale (2014) kaller stivhengighet, altså at et steds fremtid og muligheter påvirkes av stedets fortid. På den andre siden kan det å utvikle noe nytt av stedets ressurser føre til det som Steen og Karlsen (2014, s. 68-69) kaller «path creation», og beskriver dannelsen av nye stier og dannelsen av nye næringsveier. Rønning (2010, s. 57) påpeker hvordan eksisterende strukturer og fysiske ressurser gir forutsetninger for hvilke ideer og utvikling som oppstår, og hvilke som er enklest gjennomførbare. Naturressurser er materielle ressurser som er mulig å benytte innen nyskaping på små steder. Jamfør forståelsen av sted som «location», som beskrevet i delkapittel 2.1.1 «Sted som «location», «sense of place» og «locale»», er dette et perspektiv å studere sted gjennom.

2.4.1 Flere ben å stå på

I kapittel 2.3.1.4 «Toleranse for annerledeshet» ble det gjort rede for at en variert innbyggergruppe er positivt for utvikling og entreprenørskap på et lite sted. På små steder kan det være viktig å ha et tilbud og uttrykk som passer mange, slik at flest mulig på stedet vil føle seg berørt, inkludert og ser egenverdi av å bidra (Follo & Villa, 2010, s. 127). For å få til dette bør tilgjengelige og ulike ressurser utnyttes. Follo og Villa (2010, s. 128) viser til Kjerringøy

hvor ulike innbyggere med ulike ferdigheter ble verdsatt og tatt i bruk til det de var gode til, for å skape et variert tilbud for turister. Slik kan et sted for eksempel både tiltrekke seg natur- og kunstinteresserte. For å komme dit er det en fordel å stadig se på omgivelsene med spørsmålet «hva har vi her, og hvordan kan det utnyttes?».

2.5 Kommunal og politisk støtte

Alle små steder er inkorporerte i et større system, og påvirkes av politikk som føres på ulike nivå, både internasjonalt, nasjonalt og lokalt. Dette betyr at kommunens initiativ, støtte og involvering påvirker forhold og forutsetninger entreprenørene arbeider ut ifra (Rønning, 2010, s. 34-35).

Finansdepartementet (2016) kom i 2016 med en stortingsmelding som beskriver blant annet behovet for innovasjon for å gå nye tider i møte. Kommunens rolle blir sentral i denne utviklingen, og pålegges mer ansvar for å ta hånd om dette enn tidligere. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2018) har oppsummert de siste 30- årenes stedsutvikling, og beskriver hvilken rolle kommunen innta for å skape innovasjon og utvikling:

«Kommuner som lykkes best med sin stedsutvikling, evner å påta seg rollen som aktive samfunnsutviklere... Ved å gi spillerom for all den kreativitet, skaperkraft og engasjement som finnes i lokalsamfunnet, øker mulighetene for å lykkes med arbeidet, samtidig som lokaldemokratiet kan styrkes»

(Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2018).

Kommunens styringslogikk påvirker ifølge Sørensen referert i Ekmann og Stene (2019, s. 143-144) i hvilken grad kommunen deltar i prosesser i kommunen, og hvor direkte eller indirekte deres involvering er. Dette kan påvirke miljøet for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler i stor grad.

2.5.1 Samfunnsentreprenører i det offentlige

Personer ansatt i det kommunale systemet kan også fungere som samfunnsentreprenører eller ildsjeler, hvis jobben og engasjementet de legger i arbeidet går utover egennytt eller nytten som det gir arbeidstakeren (Borch & Førde, 2010, s. 18). Det ser ut til å være spesielt utslagsgivende hvis kommunen støtter, tilrettelegger og bidrar som ressurskilde i en tidlig fase (Alsos, 2010, s. 38). For at kommunen skal gå inn og støtte mindre steder som ønsker å starte opp noe nytt, er det veldig positivt om det råder en generell tro på ideene på stedet (Amdam, 2000, s. 582-583).

3. METODE

Kvale og Brinkmann (2015, s. 217) skriver at metoden er veien til målet. Metode er de fremgangsmåter og middel som bidrar til innsamling av data. Dette kan kalles «datagenerering», ettersom data blir konstruert som et resultat av hele forskningsprosessen og ikke direkte kan samles inn. Metode omhandler og den analytiske prosessen, i tillegg til de valg og faktorer som er viktige i denne delen av den kvalitative forskningen (Hay, 2016, s. 447). Da jeg begynte å jobbe med masterprosjektet måtte det tidlig tas stilling til hvilken type metode jeg ønsket å ta i bruk for å kunne skaffe best mulig data til å belyse problemstillingen. Valget falt på kvalitativ metode da en sammen med deltaker kan søke forståelse og innsikt. I denne studien vil jeg oppnå innsikt i hvordan samfunnsentreprenører og ildsjeler opplever å starte opp, og drive et tiltak/virksomhet på et lite sted. På bakgrunn av dette valgte jeg å intervju personer med kunnskap og erfaring rundt dette temaet.

Ved bruk av kvantitativ metode søker man ofte forklaring og oversikt, istedenfor forståelse og innsikt som man søker å finne i kvalitativ forskning. Det skal nevnes at dette er en forenkling, og at skillene og mulighetene i kvalitativ og kvantitativ metode er mer flytende enn dette. I mange prosjekter brukes kvalitative og kvantitative metoder som supplerende metoder, med den hensikt å få frem nyanser og gi en dypere forståelse og forklaring (Tjora, 2017, s. 31). Tjora (2017, s. 31) skriver: «*Den kvalitative analysen... bærer større preg av forskersubjektivitet enn det den rent matematiske analysen gjør i kvantitative design.*». Når han tar i bruk ordene «bærer større preg av» gir dette rom for tolkning hvor objektivitet og subjektivitet kan sees som en skala, hvor det er mulig å være mer eller mindre objektiv og subjektiv, istedenfor «enten eller». Et eksempel på dette er i dybdeintervju hvor forskeren sin rolle er viktig for å forstå hva informanten mener, følge hint og digresjoner som kan være viktige for forskningen, og deretter gå i dybden av dette. Her vil forskerens egne assosiasjoner, erfaringer og meninger påvirke samtalen og samspillet, og dermed bidra til økt forskersubjektivitet i denne fasen av arbeidet. I analyse og tolkning av datamateriale i kvantitative metoder, som i en graf, vil forskerens teoretiske grunnlag og ideer prege tolkningen, og dermed bidra til økt subjektivitet i denne fasen av arbeidet. Forenklingen som sier at kvalitativ metode preges av subjektivitet og kvantitative metoder preges av objektivitet er derfor generaliseringer, som ikke viser det mer komplekse bildet (Tjora, 2017, s. 31).

3.1 Abduktiv metode

Denne studien startet med en nysgjerrighet og undring omkring hvilke faktorer ved små steder som er viktige for å kunne lykkes med entreprenørielt arbeid. Med dette som bakgrunn fortsatte prosessen videre, og er blitt preget av veksling mellom teori- og konseptlesing, arbeid med anskaffelse av empiri, og studering og analyse av empirien. Teori kan gjennom forskerprosessen bidra med nye innsikter og referanser, og kan føre til nye forståelser og innblikk i datamaterialet etter intervjuene (Tjora, 2018). Induktiv metode anses ifølge Tjora (2017, s. 18-20) som en «oppadgående» prosess hvor en har data og arbeider mot teori. Å sjekke det «empiriske» ut ifra det «teoretiske» kalles deduktiv metode. Ved bruk av deduktiv eller induktiv metode kan man ikke vite alle forhold som påvirker forskningens tematiske område før forskningen starter. Ved å være åpen for å justere premisser og forhold i forskningen ved nye oppdagelser underveis i forskningen, åpner muligheter for å oppnå mer treffende konklusjoner som resultat av dette (Tjora, 2017, s. 33). Peirce referert i Burks (1946, s. 301) beskrev abduksjon som «kvalifisert gjetning», da forskeren stadig i prosessen får innblikk i ny informasjon som gir grunnlag for å kunne si noe om hypotesen. Når prosessen i stor grad er preget av veksling mellom induktiv og deduktiv metode, kan dette kalles abduktiv metode (Tjora, 2018).

3.2 Hvorfor intervju?

Et intervju er en datagenererende metode som tar i bruk samtalen som redskap. Samtalen kan utføres på ulike måter, for eksempel ansikt til ansikt, over telefon eller på e-post (Dunn, 2016, s. 149-150). I en samtale blir det gjort utallige valg, for eksempel med tanke på ord, måter å ordlegge seg på og valg omkring hvilke temaer som tas opp. Ut ifra samtalen kan det være mulig å se nærmere på hvordan informanten skaper mening, og oppfatter seg selv og sin omverden (Thagaard, 2013, s. 123). Dette kan gjøres via en hermeneutisk prosess.

Hermeneutisk prosess handler om å forstå hverandre, hvor fortolkning av handling til mening vektlegges. Opprinnelig er hermeneutikk koblet mot å tolke tekst, noe som viser at fortolkning er noe som kan utføres på ulike typer materialer og møter (Thagaard, 2013). I denne studien ønsket jeg først og fremst å møte deltakerne personlig, og å intervju dem ansikt til ansikt. Dette øker muligheten til å oppleve og få et inntrykk av stedene og virksomhetene til deltakerne, i tillegg til faktorer som omhandler komfort og trygghet i intervjusituasjonen for deltakeren. Dette vil det bli videre redegjort for i kapittel 3.5.2 «Maktforhold».

Ved bruk av intervju ønsker jeg å få innblikk i deltakernes erfaringer, meninger og følelser. Med andre ord se verden gjennom deltakerens øyne, her for eksempel som en entreprenør innen gårdsturisme på et lite sted. Det er nødvendig å være bevisst at deltakeren er subjektiv, og at der er subjektets forståelse av verden du får innblikk i. Tjora (2017, s. 114) skriver at den beste måten å få et så godt innblikk som mulig er gjennom dybdeintervju. Denne intervjuemetoden gir frihet til deltakeren gjennom å stille spørsmål, og å gi mulighet i samtalen til å snakke relativt fritt omkring de temaer forskeren setter på agendaen. Forskeren kan komme med oppfølgingsspørsmål under intervjuet, enten for å følge et spor informanten kommer innpå, eller for å oppklare om forskeren har forstått noe rett. Dette beskriver strukturen av intervjuet, som kan kalles semistrukturert på grunn av friheten til å gå utover intervjuguiden (Tjora, 2017, s. 113-114). Jeg valgte å la deltakerne fullføre digresjonene sine når de virket spesielt engasjerte. Enkelte digresjoner ga interessant informasjon, noe jeg så i etterkant, og er dermed fornøyd med valget om å la digresjonene gå. Tjora (2017, s. 113-114) skriver at digresjoner kan bli ansett som en mulighet til å få informasjon som en kanskje ellers ikke ville fått innpass i hvis en skulle holdt deg slavisk til de forberedte spørsmålene. Spesielt en informant dro ut i lange digresjoner, og jeg måtte ta avgjørelse om dette gikk på bekostning av andre samtaletemaer vi burde snakke om. I tillegg fryktet jeg at det kunne virke uhøflig og ukomfortabelt for informanten å bli stoppet, da det ikke fungerte å lede informanten inn på andre spor på en indirekte måte, som Tjora (2017, s. 113-114) skriver at intervjuer kan gjøre i slike situasjoner.

Tjora (2017, s. 113, 234) skriver at et dybdeintervju bør vare i over en time for å gi deltakeren frihet og romslighet, samtidig som forsker må se nødvendigheten av pragmatiske avgjørelser. Om temaet ikke er spesielt følsomt eller vanskelig, og man tror at tillit relativt fort kan etableres bør en korte ned intervjuet både for informant og forsker sin del (Tjora, 2017, s. 126-130). Ved å stille meg kritisk til hvilke spørsmål som faktisk var viktige for å få et godt datamateriale til oppgaven, ble intervjutiden kortet ned til 30-40 minutter. Dette var viktig da mye av innsamlingen fant sted i slutten av desember, og mange uttrykte at de hadde det travelt. I tillegg til å spare deres tid, minsker dette mengden transkripsjonsarbeid for forsker, ettersom Dunn (2016, s. 149) skriver at en times intervju som regel tar fire timer å transkribere før man kan starte arbeidet med å tolke og analysere.

Det ble utført tre telefonintervjuer, da vi ikke fant tid som passet for intervju. Tjora (2017, s. 169-171) skriver at en fordel ved telefonintervju er at det kan virke tryggere og mer anonymt enn å sitte ansikt til ansikt, i tillegg slipper deltakeren å se lydopptakeren som kan virke

stressende på enkelte. For min egen del som forsker opplevdes det beroligende å sitte i egen stue å stille spørsmålene som jeg var litt usikker på. Da kunne fokuset heller være på samtalen, og ikke på det å skulle virke oppmuntrende også videre med kroppsspråk og ansiktsuttrykk. På den andre siden mister man muligheten til å se ansiktsuttrykk og kroppsspråk som kan ha meningsbærende effekt (Thagaard, 2013, s. 107), noe man selvfølgelig ikke kan oppnå på samme måte i et telefonintervju. Informanter kan synes det er ukomfortabelt å snakke i telefonen (Tjora, 2017, s. 170), men i denne studien ble de tre informantene oppfattet som pratsomme personer, og man kan dermed anta at intervjuet ikke ble negativt påvirket grunnet dette. En mulig årsak til dette er at disse personene er samfunnsentreprenører som lever av å snakke med ukjente, og å arbeide tett på folk.

3.3 Datainnsamling

For å avgrense et prosjekt er det vanlig å enten velge en eller flere caser, eller å velge informanter basert på spesifikke kriterier. Tjora (2017, s. 40-42) skriver at en hovedregel er at casestudier kan gi innsikt i kunnskap om selve casen, imens et kriterieutvalg kan gi innsikt knyttet til deltakerne gjennom deres opplevelser, meninger, utfordringer og lignende. Da prosjektets tema berører både sted og spesielle personers opplevelser og fortellinger, ble både casestudie og kriterieutvalg benyttet.

3.3.1 Utvalg av caser

Casestudie er ifølge Tjora (2017, s. 41) en svært utbredt måte å avgrense et kvalitativt forskningsprosjekt på. En casestudie er en undersøkelse som tar i bruk eksisterende grenser som forteller hvem og hva undersøkelsen ekskluderer og inkluderer. Ved å benytte casestudie, er ønsket, som i annen kvalitativ forskning, å oppnå en dypere innsikt, men som regel også å finne funn som til noen grad kan være generaliserbare til andre caser (jfr. kapittel 3.5.3 «Forskningens kvalitet: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet»). Det er ifølge Flyvbjerg referert i Tjora (2017, s. 42) ulike måter å velge caser på. I denne studien var ønsket å synliggjøre et spesielt fenomen. Valget falt på to caser som kan betraktes som spesielt relevante innenfor tematikken «samfunnsentreprenørskap og ildsjeler på små steder». Den Gyldne Omvei på Inderøya har vært tema gjentatte ganger gjennom geografistudiet, spesielt i et emne om entreprenørskap. Ekne har et rykte på seg for å være et sted det skjer mye, og etter samtale med veileder virket stedet relevant å bruke som case. Ekne og Inderøya preges begge av entreprenørskap, men deres markedsføring og uttrykk ble oppfattet som svært ulike. Ønsket ved å se på disse casene komparativt er å få innblikk i opplevelsene og tankene til

entreprenører i ulike faser av entreprenørskap, med ulike mål og fremgangsmåter. Dette ble ansett som faktorer som kunne bidra til et bredere innblikk i tema *små steder og entreprenørskap*. Utvalget av case er også preget av pragmatiske årsaker, som tilgjengelighet dettersom begge områdene er lett tilgjengelig med bil fra Trondheim, i tillegg til min kjennskap til casene. Pragmatiske hensyn kan påvirke forskningens generaliserbarhet, men etter samtaler med veileder og deltakere kan det påstås at casene sin relevans har veid tyngre, enn pragmatiske hensyn som er tatt.

3.3.2 Utvalg og rekruttering av informanter

I tidlig startfase av prosjektet leste jeg meg opp på ulike typer entreprenører på internett. Mange promoterer seg selv på nettet for å fange interesse omkring virksomheten/tiltaket de driver. I tillegg fulgte jeg med på Ekne sin informasjonskanal på nett, hvor det var mulig å få et inntrykk av hvem som satte i gang ulike typer tiltak. Dette er en essensiell del av forarbeidet og kan bidra til et utvalg som er passende for å innhente god informasjon (Schoenberger, 1991, s. 180-181). I løpet av dette arbeidet dannet jeg meg et bilde av hvem jeg ønsket å intervju for å innhente best mulig informasjon for å belyse studien. Ifølge Tjora (2017, s. 159) skal deltakere hovedsakelig velges på bakgrunn av at de har forutsetninger til å uttale seg reflektert omkring temaet. Med utgangspunkt i problemstillingen var det ønsket personer som var samfunnsentreprenører, entreprenører og personer som av spesielle interesser satt med inngående kunnskap om stedene og entreprenørskap på de utvalgte stedene. Med dette som førende faktor kan det kalles et strategisk utvalg (Thagaard, 2013, s. 60-61). Det ble tatt kontakt med enkelte av deltakerne, ettersom de virket kvalifiserte gjennom informasjon tilgjengelig på internett. Andre informanter kom med i studien som følge av tips fra veileder og kontakter i nettverket mitt i studieområdet. Informantene i studien skulle bo eller drive entreprenørskap på Ekne eller Inderøya. På bakgrunn av dette kan utvalget også kalles for et type kategoribasert utvalg. Dette ble gjort for å belyse temaet fra flere vinkler for å få et så utfyllende datamateriale som mulig (Thagaard, 2013, s. 63).

Forsker avgjør hvor mange informanter som trengs for å få nok materiale til å belyse problemstillingen. Det er ikke mulig å sette et tall på hvor mange som bør intervjues, ettersom dette vil variere i stor grad fra prosjekt til prosjekt, og forskeren må ta i bruk eget skjønn for å bestemme dette (Thagaard, 2013, s. 65). På Inderøya fikk jeg tidlig kontakt med to personer som spiller sentrale roller både i det administrative, og i den daglige driften av en virksomhet i Den Gyldne Omvei. Disse ga til sammen et bredt og svært innholdsrikt bilde av stedet,

folkene, historien, opplevelsen av å drifte en virksomhet med blant annet matservering og overnatting. I tillegg ble det intervjuet en aktør som uttrykte et mer kritisk syn på dagens situasjon i fellesskapet. Ekne er et mindre sted, og mindre synlige entreprenører på internett enn på Inderøya. Stedets entreprenørielle virksomhet var mer ukjent for meg ved prosjektets start, ettersom de ikke har en like tydelig markedsføring. Deltakerne hadde relativt ulike roller og virksomheter, og det ble utført fem intervjuer. Jeg opplevde behov for å ha flere deltakere fra Ekne, ettersom Ekne har et mindre strukturert og oversiktlig miljø enn inntrykket fra Inderøya var.

Alle deltakerne signerte samtykkeerklæring hvor de godtok at de kan bli gjenkjent, noe som opplevdes nødvendig på grunn av deltakernes fremtredende roller i små samfunn, som vanskeliggjør anonymitet (Jfr. 4.5.1 «Samtykke og konfidensialitet»). De åtte informantene fra Ekne og Inderøya er tildelt fiktive navn for å bevare så mye anonymitet som mulig. De fiktive navnene (Tabell 1.) vil bli benyttet i diskusjonsdelen, og kan også bidra til å skape en naturlig og god flyt i teksten, og bevarer personfokuset som er viktig for oppgaven (Thagaard, 2013, s. 178-179).

Terje	Bosatt på Ekne, mye kunnskap om Ekne gjennom privat engasjement og som journalist. Har startet facebookgruppe og internettside for Ekne.
Odd	Bosatt i Levanger. Startet opp bosenter innen psykisk helse på Ekne for omtrent 12 år siden.
Marit	Bosatt på Ekne. Startet butikken på Ekne i 2016.
Bjørn	Bosatt på Ekne. I oppstartsfase av pølsemakeri på Ekne.
Gudmund	Bosatt på Ekne. Var med i oppstart og drift av Sjørocken, Ølfestivalen og Ekne Småbåtforening.
Sigrun	Bosatt på Inderøya. Tidligere vært med i styret til Den Gyldne Omvei i flere år. Er i dag aktør i Den Gyldne Omvei. Tilbyr blant annet matservering og overnatting.
Per	Bosatt på Inderøya. Har jobbet flere år i administrasjonen i Den Gyldne Omvei på Inderøy.
Kjersti	Bosatt på Inderøya. Aktør i Den Gyldne Omvei i over 10 år, tilbyr blant annet matservering og overnatting. Har erfaring fra administrative oppgaver i fellesskapet.

Tabell 1: Oversikt over deltakere (fiktive navn)

3.3.3 Intervjuguide

En intervjuguide er et redskap for intervjueren til å strukturere intervjuer (Tjora, 2017, s. 153). Dette kan bidra til å enklere kunne sammenligne intervju, samkjøre intervjuer hvis ulike personer skal utføre intervjuene, eller av den enkle årsak at det kan gjøre det enklere for intervjueren å huske hva den skal spørre om. Jamfør kapittel 3.2 «Hvorfor intervju?» ble det ønsket fleksibilitet i intervjusituasjonen til å følge mulige stier som dukket opp underveis, og lagde derfor en semistrukturert intervjuguide (Thagaard, 2013, s. 100). I arbeidet med intervjuguiden ble først en grov skisse satt opp, hvor alle spørsmål som var ønsket å få besvart ble skrevet ned. Deretter ble spørsmålene satt inn i ulike kategorier for å gjøre det mer oversiktlig for forsker og informanter under intervjuet. Antall spørsmål ble deretter kraftig redusert, ettersom det i en gjennomgang av intervjuguiden ble tydelig at mange av spørsmålene var ganske like, og mest sannsynlig kunne bli besvart i ett og samme svar.

Videre ble det notert inn stikkord og mulige oppfølgingsspørsmål, som Thagaard (2013, s. 100-101) skriver kan bidra til å få mer detaljert informasjon, og øker muligheter for å få mer nyanserte svar og beskrivelser. De spørsmålene som ble ansett som mest sentrale ble stilt til alle informantene likt. Utover dette ble hver intervjuguide tilpasset de ulike informantene, ettersom de drev ulike typer virksomheter, bodde på ulike type steder (Ekne, Levanger og Inderøya, Inderøy) og hadde ulike roller. Enkelte informanter hadde ingen virksomhet, men deltok ettersom de satt med mye kunnskap om stedet, noe som gjør spørsmål om opplevelsen av å drive en virksomhet urelevant. Å tilpasse intervjuguidene til ulike personer kan gi informasjon som gir bedre grunnlag for sammenligning, da det å behandle alle helt likt ikke behøver være fordelaktig for å få best innsikt i informantens meninger og opplevelser (Thagaard, 2013, s. 100-101). Slik kan differensiering bidra til økt generaliserbarhet ettersom spørsmålene ellers ikke vil passe til deltakeren, og svarene ikke vil gi mening (jfr. kapittel 3.5.3 «Forskningens kvalitet: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet»).

Intervjuguiden ble delt inn i innledning, hoveddel og avslutning (se vedlegg 1 og 2). De innledende spørsmålene omhandlet for eksempel navn på informanten, hvor lenge personen har bodd på stedet og kort om virksomheten personen driver. Dette er spørsmål jeg som forsker som regel hadde svar på fra før, men som kan være fint for å at informanten skal slappe av og komme i gang med å snakke om noe personen er trygg på (Tjora, 2017, s. 158). Større og mer interessante spørsmål når det kommer til problemstillingen ble plassert i hoveddelen av intervjuguiden. Avslutningen skal virke avrundende, tillegg til at informanten får mulighet til å legge til noe eller spørre hvis det er noe informanten lurer på. Dette kan være

et viktig spørsmål om det er noe som informanten ønsker å få sagt, slik at personen føler seg hørt. I tillegg kan det bidra til en naturlig og fin avslutning på intervjuet (Tjora, 2017, s. 158-159).

Før intervjuene og spesielt det første intervjuet var det usikkert om intervjuguiden ville gi interessante svar, i tillegg følte jeg at spørsmålene var veldig like. Med bakgrunn i dette ble flere av spørsmålene unnskyldt underveis i intervjuet. Informantene svarte som regel mer reflektert og nyansert på spørsmålene enn jeg hadde trodd. Etter noen få intervju fikk dermed jeg som forsker med selvtillit med tanke på at intervjuguiden fungerte.

3.3.4 Gjennomføring

Tjora (2017, s. 256) beskriver datagenerering som data som konstrueres gjennom forskningen i samspill mellom deltakere og forskeren, og vektlegger intervjudelen når han tar i bruk dette begrepet. Thagaard (2013, s. 31-32) påpeker at data er noe som produseres og påvirkes gjennom hele prosessen, og bruker begrepet datainnsamling om intervjuene, men hun påpeker at dataen ikke ligger åpent for å samles inn, og heller må konstrueres gjennom samhandling. Forsker sine teorier og tolkninger påvirker, og er dermed også en del av datainnsamlingen, ettersom ingen del av prosessen er isolert fra resten (Thagaard, 2013, s. 31-32). Videre i oppgaven vil «intervju» og «samtale» primært være begrepene tas i bruk for å beskrive denne delen av prosessen, for å poengtere at data produseres i hele forskningsprosessen, og ikke samles eller genereres kun i intervjuene.

Å undersøke og innhente bakgrunnsinformasjon om kontekst og informantens situasjon før man skriver en intervjuguide og utfører et intervju, er ifølge Schoenberger (1991, s. 180-181) viktig for å utforme gode spørsmål. På den andre siden sier Tjora (2017, s. 15) at intervju burde finne sted tidlig i prosjektet, da praksis ofte gir andre inntrykk enn de ideer og tanker man har gjort seg på forhånd. Derfor bør det planlegges å ha romslig med tid til å ta i bruk teori og perspektiver på en så tilpasset og korrekt måte som mulig etter intervjuene. I denne studien ble det prøvd å balansere dette ved å tidlig undersøke temaet ved bruk av bøker og ulike nettsteder, og om intervju og intervjuguider generelt. I tillegg ble det holdt fortløpende kontakt med veileder. Dermed ble intervjuguiden produsert, revidert og godkjent av Norsk senter for forskningsdata i løpet av de to første månedene av prosjektet.

I intervjusituasjonen bør det bli lagt til rette for å oppnå en avslappet stemning slik at informanten føler seg komfortabel og trygg. Dette kan bidra til en ærligere og mer flytende samtale (Tjora, 2017, s. 121). I skrevet til informantene ble det spurt om de ønsket å møtes noe

spesielt sted, og at jeg var veldig mobil. Alle informantene ønsket å ha intervjuene på jobben deres. I intervjuene ble det hovedsakelig brukt lydopptak, og notater til en viss grad.

Thagaard (2013, s. 111-112) skriver at det er fordeler og ulemper både ved notater og lydopptak, men om personen som skal intervjues gir tillatelse til det, er lydopptak foretrukket over notater. Før intervjuet skal deltakeren alltid bli spurt om de er komfortable med at det blir tatt i bruk lydopptaker. Da skal informasjon omkring oppbevaring av lydopptak, bruksmåte og når opptakene skal slettes, tydelig komme frem for informanten (Tjora, 2017, s. 166-167). Lydopptaker er et godt redskap å ta i bruk for å kunne være mest mulig tilstede i samtalen. Ved å slippe å notere kan intervjuer bruke mer energi på å forstå hva informanten mener, samt sette seg inn i følelser og fortellinger. Slik kan det oppleves mer naturlig for intervjuer å gi respons som er naturlig, noe som kan bidra til en flytende aktiv og givende samtale. Notering kan virke forstyrrende for informant, og personen kan lure på hva som blir skrevet ned. Slik kan informant bli både selvbevisst og miste fokus på samtalen (Thagaard, 2013, s. 111-112). Under intervjuene tok jeg som regel ikke noen notater. Unntaket var da jeg kom på spørsmål jeg ønsket å stille informanten senere i intervjuet.

Ingen informanter uttrykte spesiell skepsis eller negativitet til at det ble tatt i bruk lydopptaker. Under to intervjuer ble jeg spurt om å skru av lydopptakeren da informantene ønsket å snakke om noe som ikke skulle bli tatt med i oppgaven. Dette opplevdes for meg uproblematisk da jeg enkelt kunne sette opptakeren på pause. Informantene var veldig tydelige på akkurat hva de ikke ønsket å ha med på opptaket, noe som gjør det enklere for meg å bruke intervjuene i etterkant. Informanten fortalte det samme etterpå på lydopptak, men utelot da navn på personer og steder, som de ville holde anonyme. Det opplevdes ikke som et problem å bruke denne informasjonen, og å utelate spesifikke navn, ettersom jeg ville tatt i bruk fiktive navn uansett.

3.4 Etterarbeid

I denne delen vil jeg gå gjennom transkribering og koding og analyse. Her vil metoden som ble brukt i etterarbeidet med intervjuene bli diskutert, og sett på i lys av relevant teori.

3.4.1 Transkribering

Transkribering er en del av prosessen når intervju er utført, og gir muligheter for analyse, verifisering og rapportering av kunnskap som er kommet til uttrykk gjennom intervjuet. Kvale og Brinkmann (2015, s. 205) skriver at det er et utsagn som sier «oversettere er forrædere», noe som springer ut ifra at mye kan forsvinne eller endre betydning i en oversettelse. Når

forskeren skal transkribere intervjuet er det utallige valg som blir tatt. I denne studiens transkribering ble det eksempelvis valgt å la være å ta med kroppslyder og tonefall etter det første intervjuet. Årsaken til dette var at deltakerne ga uttrykk for at de var komfortable i situasjonen, og disse faktorene virket derfor ikke til å gi bedre innsikt i materialet, og ville ført til en mer tidkrevende prosess.

3.4.2 Koding og analyse

Noen dager før jeg skulle holde det første intervjuet begynte jeg å fundere på hvordan jeg skulle jobbe med datamaterialet etter intervjuene for å få maksimalt utbytte av datamaterialet. Kvale og Brinkmann (2015, s. 205) skriver at spørsmålet om datahåndtering aldri skal stilles etter avsluttet innsamling av data, ettersom det da er for sent. Dette ga meg en støkk, ettersom det var kort tid til intervjuene, og jeg ikke hadde tenkt spesielt mye på dette temaet. Derfor dro jeg boka nærmere og satte i gang.

Tjora (2017, s. 195-198) beskriver koding og kategorisering som verktøy forskeren kan bruke for å bli kjent med, og for få oversikt over materialet fra intervjuene. Ved bruk av koding er det viktig å være bevisst at det er fare for å glatte ut nyanser i utsagn, eller presse data inn i kategorier slik at de blir til «enten/eller». I kvalitativ forskning er det et ønske om å få innsikt og komme i dybden hos noen, istedenfor å finne generelle trekk, som skal kunne gjelde mange. Allikevel er det omtrent umulig å kunne si noe som helst uten å sortere datamaterialet. Crang og Cook (2007, s. 140-141) skriver at gjennom arbeidet med intervjuingen og transkriberingen blir forskeren kjent med materialet, noe som bidrar til at forskeren enklere kan sortere og strukturere materialet på en god måte. Dette kan ifølge Thagaard (2013, s. 158) kalles en temasentrert kategorisering. Jamfør kapittel 3.1 «Abduktiv metode» preges forskningsprosessen av veksling mellom å arbeide med teori og empiri, noe som påvirker kodene som ble bestemt i analysen (Tjora, 2017, s. 198-199). Etter transkribering ble det lest gjennom intervjuene med teorier og perspektiver fra litteratur og tidligere forskning i tankene. Basert på dette, samt erfaringer fra intervjuene valgte jeg å kategorisere informasjon i tre hovedkategorier. Disse syntes å skilte seg ut som sentrale kategorier for å besvare forskningsspørsmålene: 1. Kultur, sosialt, fellesskap 2. Verdier, mål, holdninger. 3. Utfordringer. Videre ble transkripsjonene lest på nytt, og sammendrag ble skrevet i et separat dokument som var delt inn i kategoriene. I sammendragene ble det prøvd å få frem essensen av det informanten beskrev. Partier hvor informanten beskriver et spesielt tema eller følelse kan også kalles en meningsenhet (Tangvald-Pedersen & Bongaardt, 2011). Sitater som virket

spesielt godt beskrivende ble overført til det nye dokumentet uten omskriving. Dette var grunnlaget for en oversikt som ga større mulighet til å se sammenhenger, likheter og ulikheter, og kunne tas i bruk i diskusjonen.

Informantene er valgt ut på bakgrunn av at de representerer ulike typer grupper, som samfunnsentreprenør, ildsjel og innbygger på et spesielt sted. På bakgrunn av dette er det også nødvendig å ha en personsentrert tilnærming i kodingarbeidet, for å kunne se hva slags utslag dette kan ha for deres opplevelser. Derfor kan det påstås at kodingen og analysen også har en personsentrert analytisk tilnærming. Denne kombinasjonen skal ifølge Thagaard (2013, s. 158) være et optimalt utgangspunkt for analysen.

3.5 Etikk

3.5.1 Samtykke og konfidensialitet

Forskningsetikk handler i hovedsak om at deltakerne ikke skal skades på noe vis (NESH, 2006; Tjora, 2017, s. 46-47). Et viktig steg på veien for å hindre dette er at deltakerne er opplyste med tanke på hva de er med på, og hvordan det kan påvirke dem. Forsker sitt ansvar er ifølge NESH (2006) derfor å informere og sikre at deltakerne forstår forskningens formål, utførelse av forskningen og mulige fordeler og ulemper deltakelsen kan medbringe. Det er viktig at informantene deltar frivillig, og er klar over sin rett til å trekke seg når som helst. I tillegg skal de være informert om deres rett til å holdes anonyme om ønskelig. Etter samtale med deltakerne, undertegnet alle en samtykkeerklæring hvor de godtok at de kunne bli gjenkjent. Årsaken bak dette ønsket var at det ikke kunne garanteres fullstendig anonymitet på bakgrunn av at stedene ikke er anonymisert, og innbyggertallet er relativt lite. I tillegg til deltakernes spesielle roller i samfunnet er det vanskelig å garantere fullstendig anonymisering. Fiktive navn ble uansett tatt i bruk for å skjule deltakernes identitet så godt som mulig (Dowling, 2016, s. 31-32). Alle deltakerne virket engasjerte i temaet siden de generelt snakket mye, smilte mye, men også uttrykte bekymring ovenfor utfordringer de møter. Intervjuet var bygget rundt det at deltakerne hadde fått til noe, noe som kan virke mindre stressende å snakke om, enn om fokus hadde vært på noe de ikke hadde lyktes med.

Når deltakerne er informert om prosjektet og mulige positive eller negative konsekvenser, kalles det informert samtykke (Tjora, 2017, s. 46-47). Informasjonsskriv og samtykkeskjema er lagd etter malen til Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, og ble sendt ut på e-post noen dager i forveien av intervjuet (NESH, 2006). Dette ga deltakerne tid til å lese og stille spørsmål om ønskelig. På intervjudagen tok jeg med papireksemplarer som informantene signerte. Under to av intervjuene kom det inn personer

som ønsket å snakke med deltakeren. Når noen som ikke hadde signert samtykkeskjemaet begynte å snakke satt jeg lydopptakeren på pause for å unngå at det de sa skulle bli tatt opp uten deres samtykke.

Prinsippet om konfidensialitet innebærer ifølge Thagaard (2013, s. 28) at deltakerne kan ha tillit til at informasjon som kommer fram i intervjuet blir behandlet konfidensielt. Deltakerne skal kunne få innblikk i hvordan dataen oppbevares, hvem som har innpass til den og når den skal bli slettet. Dette grunner i forskerens ansvar om å vise respekt for individets privatliv (NESH, 2006, s. 21).

3.5.2 Maktforhold

Det har vært mye fokus på maktrelasjoner i etnografisk forskning, og uansett hva slags type møte og hvem de involverte er, vil situasjonen være preget av et maktforhold (Dowling, 2016, s. 29). Derfor er verken forsker eller informanter objektive i intervjusituasjonen, og det er viktig å være bevisst dette og bakenforliggende sosiale strukturer (Dowling, 2016, s. 36). Hvordan maktrelasjonen kan påvirke intervjuet og datamaterialet, vil i stor grad variere av for eksempel hvem forsker og informant er, hvilke erfaringer de har, i tillegg til setting og sted. Konkrete faktorer som kan være med å påvirke maktrelasjonen er for eksempel alder, klær, kunnskap, arbeid, etnisitet og språk. Valg av møtested kan være med å påvirke maktrelasjonen, for eksempel om intervjuet finner sted på et kontor på universitet, på en lokal kafe eller ute i et fjøs hvor informanten er i kjente omgivelser. Flere inviterte meg til virksomheten sin, noe jeg satt pris på da jeg fikk et inntrykk av virksomheten og de var på hjemmebane.

Dowling (2016, s. 35-37) snakker om tre ulike maktforhold. Den minst ønskelige er det Swanson referert i Dowling (2016, s. 26) skriver om, og kan kalles et potensielt utnyttende maktforhold hvor forsker har mye makt ovenfor deltakeren for eksempel i form av alder og status. Et asymmetrisk forhold vil være preget av tydelige forskjeller i sosiale posisjoner, og gir mulighet for spesiell påvirkning enten fra forsker på informant eller motsatt. Et slikt forhold kan oppstå om en forsker skal intervju en leder av et stort firma med mye ressurser og makt. I studien var det et ønske å oppnå det Dowling (2016, s. 36) kaller et gjensidig maktforhold, hvor deltaker og forsker har lik sosial posisjon og med like fordeler av deltakelse. To av deltakerne arbeidet i ledelsen i relativt store virksomheter, og hadde potensiale til å gi meg som forsker følelsen av å være liten, men de opplevdes som joviale og ikke med en «ovenfra og ned»- holdning.

Å studere i egen kultur kan være en fordel, men også en stor utfordring da for eksempel informanter og forsker kan ha spesielle forventninger og forhåndsinntrykk (Thagaard, 2013, s. 86). Jeg har en del familie og venner i områdene forskningen fant sted, som også er en av årsakene til at jeg har kjennskap og valgte disse casene. Dette er med på å påvirke relasjonen mellom meg og informantene. Et viktig grep for å utføre så etisk forskning som mulig er å være bevisst maktforholdene, og hele tiden stille spørsmål ved egne handlinger og hvilken effekt de kan ha (Dowling, 2016, s. 35-36). Flere av deltakerne ba meg for eksempel hilse til faren min ettersom de kjenner hverandre, noe som kan gi utslag både positivt og negativt. Det kan for eksempel virke utrygt å si enkelte ting om stedet og folkene der, når de vet at jeg kanskje kjenner vedkommende. I tillegg uttrykte flere setninger som: «Du vet jo hvordan det er her så det behøver jeg ikke si noe om.», noe som kan bidra til at jeg ikke får fullstendig inntrykk av deres opplevelser. Det er en risiko for at deltakerne unnlater å fortelle ting de tror jeg kan uten at de sier ifra om det også, noe jeg prøvde å unngå ved å spørre etter detaljer om de for eksempel svarte litt generelt. Det kan hende deltakerne automatisk ville forklart og beskrevet ting mer detaljert om det var en ukjent person som intervjuet dem. Min lokale tilknytning kan også virke positivt da det virket som om de fleste hadde et positivt forhold til meg og familien min, og kanskje stolte på meg fortere enn de ellers ville gjort. I tillegg kan det hende de snakket mer i detaljer, ettersom de muligens tenker at jeg henger mer med på det de snakket om, enn det en som ikke var kjent med stedet og innbyggerne ville gjort. Dette gjelder spesielt for de jeg snakket med på Ekne, da det er her jeg har flest kontakter og tilbragt mye tid.

Dowling (2016, s. 37) skriver at hele forskerprosessen er påvirket av makten forsker har. For eksempel valg omkring vinkling av tema, ordlegging av teori og hva som inkluderes og ekskluderes. Dette er en makt en må være bevisst, noe jeg har gjort så godt jeg kan. Under produksjon av intervjuguide var jeg spesielt bevisst min makt. Førsteutkastet var preget av spørsmål som kunne virke konfliktsøkende, noe det ble arbeidet mye med for å unngå. Allikevel er en slik prosess preget av at det til syvende og sist er forsker som har makten til å bruke det som kommer frem i løpet av intervjuene, og det er forsker som har makt over den endelige fremstillingen av funnene (Dowling, 2016, s. 35-37).

3.5.3 Forskningens kvalitet: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet

I forskning med intervju som metode er forskeren det viktigste redskapet, og også den ansvarlige for kvaliteten på forskningen. Gyldighet er et mål for forskningen gjennom at det

arbeides for å ha en logisk sammenheng mellom spørsmål det søkes svar på, forskningsdesign og hvilke funn som gjøres (Tjora, 2017, s. 231-233). Altså at funnene er frukter høstet av gode faglige vurderinger, tolkninger forankret i tidligere forskning og med et gjennomgående kritisk blikk både av forskeren selv og i samarbeid med andre. For å øke gyldigheten i forskningen stiller jeg meg for eksempel spørsmål om hvorfor jeg velger som jeg gjør, om det er logisk eller om det for eksempel er fordi jeg har sett andre gjøre det. I tillegg tror jeg at samarbeidet med veileder og diskusjoner med medstudenter bidrar til et enda mer kritisk blikk, kunnskap og dermed får økt gyldighet i forskningen.

Et annet mål for å øke kvaliteten i forskningsarbeid er påliteligheten i forskningen.

Pålitelighet er viktig med tanke på å være troverdig, og at forskningen skal være gjennomiktig (Repstad referert i Tjora, 2017, s. 235). Det å hige etter å være objektiv og å ikke ha noen forutforståelse når du går inn i et prosjekt, vil ikke bidra med å øke prosjektets troverdighet. Tjora (2017, s. 235) skriver at det derimot er viktig å være åpen, for eksempel om hvilke teorier forskningen er basert på, og mulige konsekvenser dette kan ha for forskningen. Slik kan leseren selv være med å ta stilling til om forskningen virker pålitelig.

Gerring (2007, s. 342) skriver at casestudier er studier av en enhet med hensikt å kunne gi forståelse til andre lignende caser. Ved bruk av to komparative caser kan dette i større grad enn ved bruk av en case, gi mulighet for å se likheter og forskjeller som kan bidra til å si noe om generaliserbarheten til funnene. Baxter (2016, s. 131) skriver at for noen forskere er det verdi i seg selv å oppnå innsikt i den spesifikke casen, uten behov for å generalisere. Forskere som driver med kvalitative casestudier vil som regel si at de verken anser forskningen som helt unik eller helt representativ for et fenomen, men med et ønske om å finne trekk som kan være generaliserbart til andre caser (Baxter, 2016, s. 131). Dette vil jeg også si er gjeldende for denne oppgaven, da den er skrevet ut ifra et ønske om å finne spesielle trekk ved stedet eller samfunnsentreprenør og ildsjel, som kan gi informasjon om hvor egnet stedet er for å samfunnsentreprenørskap. Ifølge Tjora (2017, s. 239-248) kan det å finne konsepter, teorier og begreper som er generaliserbare betegnes som konseptuell generalisering. Beskrivelse av de to stedene og samfunnene kan bidra til en naturalistisk generalisering, hvor leseren selv kan vurdere hvorvidt funnene har gyldighet på steder og samfunn leseren har innsikt i.

3.6 Kritisk blikk på egen forskerrolle

Forskere som utfører kvalitative studier kan umulig være helt objektive i sin forskning, ettersom forskningen baserer seg på fortolkninger (Tjora, 2017, s. 250-251). En rekke forhold er med å påvirke forskerens valg og tolkninger gjennom hele forskningsprosessen. Det er disse mulige påvirkningene som er viktig å bli bevisst for at forskeren skal kunne bli så objektiv som mulig, og vite hvordan man selv påvirker forskningen. Kritisk refleksivitet er viktig for å oppnå bevissthet og kunne studere seg selv (Dowling, 2016, s. 34-35). Min rolle og påvirkning i forskningen har på bakgrunn av dette blitt reflektert over.

Før jeg startet arbeidet med prosjektet har jeg hatt kontakt og opplevd ytring fra andre som har snakket om aktørene i både positive og negative ordlag. Dette vil påvirke arbeidet selv om jeg er bevisst at dette kan påvirke min tolkning. For at det skulle ha minst mulig negativ effekt forsøkte jeg å tenke kritisk omkring hvilke valg jeg tok i arbeidet. Spesielt bevisst ble jeg omkring ordlegging og verdiladde ord under intervjuing, og arbeidet med koding og kategorisering. Ved beskrivelser av hva og hvordan informantene uttalte eller poengterte noe, opplevdes det som viktig å være bevisst hvilke ord jeg tok i bruk. Et eksempel på dette kan være delsetninger «ga han uttrykk for» eller «poengterte han», som kan preges av indikasjoner omkring hvorvidt man er enig og tror på informanten, eller ikke. På tross av oppmerksomhet viet til ordvalg og forhåndspåvirkning, vil dette uansett påvirke arbeidet.

Kvalitativ metode er personsentrert, og derfor avhengig av at forsker kan bygge relasjonelle bånd med deltakerne for å få best utbytte. Relasjonsbygging er utrolig interessant, og et område jeg legger ned mye tid og energi på. Jeg fant det spesielt viktig da enkelte av deltakerne før intervjuet uttrykte at de ikke trodde de var suksessfulle nok til å kunne være med. Å finne oppmuntrende ord og gester, gi tid til å tenke, ha et avslappende kroppsspråk og gi rom for humor er eksempler på områder jeg opplever som veldig viktige både før og i intervjusituasjonen. Dette synes jeg er gøyalt å teste ut i praksis, noe som bidrar til at jeg trives godt i denne situasjonen.

En annen kritisk refleksjon er om utvalget er stort og variert nok. Både innbyggere og kommunalt ansatte kunne vært inkludert som informanter for å gi et rikere datamateriale. På grunn av oppgavens omfang og forskningsspørsmål ble disse gruppene prioritert bort, og samfunnsentreprenører, ildsjeler og personer med ekstra kunnskap om de ulike stedene ble prioritert som informanter. Dette er et eksempel på et pragmatisk valg, som man som forsker stadig er nødt til å ta stilling til (Tjora, 2017, s. 113, 234).

4. EMPIRISKE FUNN OG DISKUSJON

Åtte intervjuer ble utført i denne studien, noe som har resultert i et rikt datamateriale. Dette materialet er blitt analysert ved bruk av temasentrert kategorisering (Thagaard, 2013, s. 158). På bakgrunn av analysen vil de viktigste funnene presenteres i lys av relevant teori, tidligere forskning og annen bakgrunns litteratur.

4.1 Beskrivelse av kapittelet

Entreprenørenes motivasjon og opplevelse av Ekne og Inderøya vil først bli diskutert i kapittel 4.2 «Motivasjon» og 4.3 «Opplevelse av sted og tilhørighet». Dette gir bakgrunnsinformasjon og sette premisser for videre diskusjon, og er relevant videre i oppgaven da sted og aktører ikke er et ensidig påvirkningsforhold, men et gjensidig og dynamisk. Dette baseres på Tuan (1974) sine ideer hvor sted dannes av menneskets opplevelse og meningstilleggelse av sted. Å forstå sted som «sense of place» vil farge diskusjonen, da intervjuene er utført gjennom samtaler med personer som påvirkes av individuelle tanker, erfaringer, holdninger også videre. Selv om oppgavens problemstilling er rettet mot stedets egenskaper og hvordan det kan påvirke samfunnsentreprenørskap og ildsjeler, er dette forholdet gjensidig påvirkende. Diskusjonen vil derfor preges av både stedet og innbyggernes egenskaper, men også samfunnsentreprenøren og ildsjelens egenskaper, og hvordan dette kan prege stedets kvaliteter. Slik oppstår runddansen hvor mennesket påvirker sted, og sted påvirker mennesket. Videre vil stedsforståelsen bli sett opp mot informantenes opplevelser og fortellinger som kom frem i samtalen.

Sosial kapital har vist seg å være av stor betydning for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler på små steder, og vil være et begrep som knyttes til store deler av diskusjonen i kapittel 4.4 «Sosial kapital». Delkapittel 4.4.1 «Tillit» er tematisert etter «Inderøya» og «Ekne», da inntrykket av de to stedene skilte seg såpass fra hverandre at dette ble naturlig. Ellers blir casene diskutert mer om hverandre, da det virker best for å få en naturlig flyt i teksten, og for å gi et så komplett bilde som mulig av de ulike temaene. Personene presenteres som individer, og har fått tildelt navn for å gjøre dette mest mulig troverdig i fremstillingen av datamaterialet. I tillegg vil flere viktige funn fremstilles i form av sitater eller som gjenfortelling av deres ord. Et mål med prosjektet er å få innblikk i individenes opplevelse av entreprenørskap og sted, og derfor er en personsentrert analytisk tilnærming tatt i bruk for å få frem dette.

4.2 Motivasjon

I dette kapittelet vil informantenes motivasjon bak arbeidet de utfører bli presentert og diskutert i lys av teori om blant annet samfunnsentreprenører, ildsjeler og stolthet.

4.2.1 Skape trivsel

På Ekne er det stor vekt på den samfunnsmessige verdien av arbeidet som utføres, da både Terje, Odd, Marit og Bjørn vektlegger å skape trivsel og å hjelpe mennesker som grunnleggende verdi for arbeidet de gjør. Alle deltakerne virker til å etterfølge Borch og Førde (2010, s. 21-22) sin definisjon som samfunnsentreprenør eller ildsjel, ettersom alle legger ned mer arbeid enn de økonomisk får utbytte av. Grensen mellom ildsjel og samfunnentreprenør er uklar. Jeg velger å kalle de fleste samfunnentreprenør, ettersom få selv ønsket å bli kalt ildsjel. Odd driver et helse- og omsorgsforetak, som er av større kaliber enn de andre aktørene jeg snakket med, og spørsmålet om han kan beskrives som en samfunnsentreprenør eller entreprenør med primært økonomiske mål, ble fundert over. Under samtalen fortalte han at han aldri hadde kommet så langt om han ikke var drevet av ønsket om å bidra med noe positivt for andre. Arbeidet har krevd mer energi, penger og tid, enn det økonomiske utbyttet det har gitt, spesielt i de tidlige årene. Det virket som om han ble overrasket over dette, og er et eksempel på at samtalen genererer noe nytt for informanten.

Fra prosjektets spede barndom har folk vært utrolig engasjerte i å få meg som forsker til å snakke med iverksetter og driver av lokalbutikken; Marit. Alle informanter på Ekne beskriver et personlig forhold til butikken, og to har også et bedriftssamarbeid. Bedriftssamarbeidet og dette nettverket vil bli kommentert mer utfyllende i delkapittel 4.4.2.1 «Små nettverk».

Marit forteller at hun stortrivdes i sin tidligere jobb, men da butikken ble lagt ned i 2015 syntes hun det var et så stort tap for bygda at hun sluttet i sin tidligere jobb, og bygde butikken opp igjen. Hun brenner for å skape en lun og inkluderende sosial møteplass for personene i bygda, og påpeker at: *«..mennesker skal ha det bra, enkeltindivider skal ha det bra, de som har det vanskeligst skal ha det bra»*. Hun vet at enkelte ikke har sosial kontakt med andre enn de som de møter på butikken, og ser på det som en ekstra viktig oppgave å ta godt imot disse. Både ungdom og eldre tar hyppig i bruk kafeen, som er koblet til butikken. Hun synes det er viktig å gi ungdommen et sted å være på ettermiddagene. I tillegg gir hun jobb til flere lokale ungdommer, og håper erfaringen kan hjelpe dem når de skal videre i arbeidslivet. Det er tydelig at å bidra med noe som er samfunnsnyttig er urokkelige verdier og fungerer som sterke motivasjonskrefter for Marit. Tilbakemeldinger fra andre om at hun får til dette gjør henne stolt. Sennett referert i Wollan (2019, s. 55) understreker at det å skape god

atmosfære, engasjement og følelser er sterkt knyttet til stolthet. Kjersti og Sigrun fra Inderøya preges begge av et ønske om å gjøre noe godt for samfunnet, noe som også virker til å gi stolthet i det de arbeider med.

«Jeg prøver å være en vertinne som er folkelig, varm og omsorgsfull. Jeg anstrenger meg for at de skal føle seg velkomne. Jeg driver ikke alene for å tjene penger.»

Kjersti

«Også har du det der med at når gjestene har vært her så tenker du at du vil at det skal gjøre noe med dem i positiv forstand ... at når de får en plass de kan slappe av så detter de her ytre skallene av. Og blir nærmere seg selv og finner den roen og slappe av.»

Sigrun

Gudmund legger vekt på at det ikke er vits i å rope halleluja for alt som skjer på Ekne, og at bygda ikke er bedre enn andre bygder. Allikevel stusser han litt over at det er mye som skjer på Ekne, og anerkjenner at det er en del personer med mye engasjement i bygda, om enn litt motvillig.

4.2.2 Nylokalisme, bærekraft og tradisjoner

Globaliseringstrender har ført til savn og jakt etter det lokale, noe Schnell (2013, s. 56-61) beskriver som nylokalisme. Nylokalisme kan anses som fundamentet på suksesshistorien Den Gyldne Omvei, da lokale tradisjoner, mat, drikke og bærekraftighet er verdier som ligger til grunn for arbeidet mange av aktørene gjør. Aktører og nøkkelpersoner i kommunen var tidlig ute med å anta at «det lokale» og bærekraftighet ville prege turistnæringen, og har høstet søte frukter på grunn av sin tidlige satsing på dette. Dette støttes av Koslowsky og Mody (2019, s. 10) som påpeker at færre ønsker å være en del av masseturismen, og søker mer lokale destinasjoner og aktiviteter. Om mange nok turister endrer til denne holdningen, er det mulig å sette spørsmålsteget om denne trenden kan føre til masseturisme til små lokale samfunn, som kanskje ikke tåler tilstrømningen. Dette virket ikke til å være et problem eller utfordring i Den Gyldne Omvei så langt.

Flere av deltakerne uttrykte stort engasjement for miljø, klima, ressursutnyttelse og bærekraft. Per forteller at hele Den Gyldne Omvei er dannet med dette som en grunnpilar. I dag er fellesskapet, som en av de første i Norge og Europa, merket som et godkjent «Bærekraftig reisemål», og oppfyller et stort antall kriterier. Per forteller at dette har krevd mye av alle aktørene, men at det har vært stort engasjement for å få det til. Sigrun, aktør i foretaket, uttrykker at hun ønsker at de besøkende opplever en ro til å reflektere over hva som er viktig i

livet. På den måten håper hun de innser at det enorme forbruket som preger mange, verken er godt for kloden eller gjør oss lykkelige. Sigrun tror ikke det er mulig å tvinge dette budskapet på noen, men at mennesker gjennom å få oppleve nærhet til maten de spiser, natur, historie og knytte bånd til gamle levemåter, øker sin forståelse for hva som er bra for seg selv og kloden. Dette går godt overens med Schnell (2013, s. 56-61) sine ideer om motreaksjonen til globaliseringsprosessene, hvor det oppstår ønske om å styrke familieband, komme i kontakt med våre røtter og bidra til et mer bærekraftig samfunn.

Bjørn har klare verdier med tanke på bærekraft og etikk, og dette er direkte årsak til hans virksomhet. Han forteller om svinebøndene på Ekne som taper penger på å ta vare på kjøttet til griser, som dør av ulike årsaker i fjøset. Ettersom det er veldig dyrt å få hjelp til nødslakt, ender mye svinekjøtt hver uke på søppeldynga. Han uttrykker: *«Det blir for gæærnt å kaste det, det var derfor jeg bygde det. Sånne etiske grunner, jeg er fullstendig uenig med at det blir kasta så mye mat»*. Alt kjøttet som kastes i bygda i dag er nok til å mate hele Ekne, forteller han med forferdelse. Han ønsker å hjelpe bønder som ikke har tid til å gjøre alt slakterarbeidet selv og på den måten redde mat fra å bli kastet. På grunn av en jobb som er intens når han er på, har han perioder med mye fritid hjemme, og da synes han at dette er en perfekt aktivitet å drive på med.

4.3 Opplevelse av sted og tilhørighet

4.3.1 «Sense of place»

Funnene er basert på samtaler med 8 informanter, og viser tydelig at flere av informantene fra samme sted opplever stedet ulikt. Menneskers oppfattelse, meningstilleggelse og gjenkjennelse av sted er ifølge Tuan (1974, s. 245-248) essensen når man skal forstå sted som «sense of place». Menneske og sted er i et gjensidig forhold, noe som er en viktig dimensjon å ta med inn i analysen av intervjuene. Informantene forteller ulike historier på alle spørsmål som stilles i løpet av samtalene, selv om noen selvfølgelig er mer like enn andre. Seamon (2000) sin fenomenologiske betraktning av stedsopplevelse blir relevant gjennom informantenes beskrivelser av sted. Dette ble tydelig da Gudmund var svært skeptisk til å si at mange får til mye på Ekne, og at han mente at det er uberettiget mye oppmerksomhet rundt suksess på Ekne. Dette er et helt annet syn på Ekne enn det de andre informantene fra Ekne har. Årsakene til dette kan være mange da alle har ulike erfaringer, referanserammer og meninger. Dette er med på å gi et rikt bilde av stedet Ekne og entreprenørskap på Ekne. Informantenes opplevelse av tilhørighet til sted kan sees i lys av «sense of place»-tilnærmingen. Tilhørighet kan på ulike måter påvirke samfunnsentreprenører og ildsjeler,

blant annet gjennom fremmedgjøring og motarbeidelse (Berglund & Wollan, 2004, s. 165-167). Videre i delkapittel 4.3.2 «Tilhørighet» vil to ulike informanter sin opplevelse av tilhørighet på Inderøya bli diskutert.

4.3.2 Tilhørighet

Kjersti og Per beskriver begge to sin opplevelse av tilhørighet på Inderøya. Beskrivelsene gir ulike inntrykk av stedet, noe som understreker at sted er et fenomen som oppleves gjennom subjektet (Tuan, 1974, s. 245-248). Dette vil illustreres ved å videre beskrive Kjersti og Per sine beskrivelser av Inderøya, og deres opplevelse av tilhørighet til stedet.

Per reflekterer omkring egen tilhørighetsopplevelse til stedet, og poengterer at han er en «Inderøypatriot», selv om han flyttet til Inderøy kommune i voksen alder. Han forteller om et ordtak som sier at man ikke er ordentlig Inderøyning før 3.generasjon, noe han ikke kjenner seg igjen i. Ut ifra hans opplevelse preges Inderøy kommune i stor grad av innflytting, miks av kulturer, praksiser og impulser som bidrar til at det er lettere å føle seg som Inderøyning i dag, enn tidligere. Berg (2016, s. 35-36,41-42,47) skriver at opplevelse av tilhørighet er komplekse og tidkrevende prosesser, og at oppvekst har stor påvirkning på denne opplevelsen. Per sitt eksempel virker til å vise at det ikke nødvendigvis kreves en hel barndom på et sted for å kunne oppleve tilhørighet, men det kan hjelpe. Per sine forklaringer på at han ikke har hatt problemer med å føle tilhørighet til Inderøy, baseres på at lokalsamfunnet utvikler seg. Han opplever seg selv som en naturlig del av samfunnet, og føler seg akseptert som Inderøyning. I tillegg påpeker han at dette sannsynligvis ville vært vanskeligere uten innflytting, da han ville skilt seg mer ut.

Kjersti mener at lokalsamfunnet preges av grupperinger, og at hun ikke er like akseptert og ansett som tilhørende i alle gruppene. Eksempel på dette er at det er tydelig hvem hun kan sitte sammen med og ikke sitte med under ulike samlinger i lokalsamfunnet. Disse grupperingene og splittelsene i samfunnet virker til å trigge en miks av undring til hvorfor det er blitt slik, i tillegg til ergrelse og oppgitthet i henne. Ifølge Berg (2016, s. 40) er andres aksept av deg som tilhørende i samfunnet, viktig for egen opplevelse av tilhørighet. Når Kjersti opplever mangel på aksept i visse grupper i samfunnet, kan dette føre til svekket tilhørighetsopplevelse.

Om andre opplever at en som ikke tilhører stedet introduserer ideer som ikke er forenlige med formelle og uformelle strukturer på stedet, kan personen ifølge Berglund og Wollan (2004, s. 165-167) oppleve å bli motarbeidet. Det er ikke sikkert at andre opplever at hun introduserer

uforsønlige ideer, men grupperinger og mangel på tilhørighet i deler av samfunnet kan bidra til at hun opplever mangel på støtte, føler seg «out of place» og ekskludert (Wood & Waite, 2011, s. 201). Dette er muligens å dra det litt langt da Kjersti selv ikke ytrer at hun blir motarbeidet. Kjersti og Per sine ulike opplevelser av tilhørighet til stedet viser at opplevelsen påvirkes av hvem de er, og at sted bør studeres med fenomenologisk tilnærming (Seamon, 2000).

Tilhørighetsopplevelse inngår i det komplekse forholdet mellom sted og menneske. Andre faktorer som påvirker forholdet mellom sted og mennesket, og som i analysen ser ut til å påvirke arbeidet til samfunnsentreprenørene og ildsjelene vil diskuteres videre i kapittel 4.4 «Sosial kapital».

4.4 Sosial kapital

Sosial kapital kan forstås som en kompleks sammensetning av faktorer som tillit, sosiale normer, gjensidige relasjoner og ressurser som samlet gir muligheter og utfordringer for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler (Norges Forskningsråd, 2005, s. 9). For å studere et steds sosiale kapital er det mulig å se nøyere på ulike faktorene som til sammen bygger den sosiale kapitalen, hver for seg. Informantene gir ulik informasjon som kan belyse hovedtrekkene i det som preger de ulike stedenes sosiale kapital. Amdam (2000, s. 581-582) påpeker at tillit mellom samfunnsentreprenører, ildsjeler, andre aktører og innbyggere kan bidra til å gi et inntrykk av den sosiale kapitalen. Hvordan tillitsforholdene på Ekne og Inderøya oppfattes gjennom informantene blir presentert i delkapittel 4.4.1 «Tillit» nedenfor.

4.4.1 Tillit

Ekne

Butikken på Ekne er avhengig av lokale kunder. Den forrige butikken gikk konkurs på grunn av for liten omsetning, og da Marit skulle åpne igjen måtte hun stole på at Eknesbyggen kom til å handle mer enn de tidligere hadde gjort der. Etter Colemans teorier kan tillit spores når noen tar en risiko ved å ha tiltro til at mennesker handler på en spesiell måte uten at man kan kontrollere det (UiO, 2010). Dette er nøyaktig det Marit gjorde da hun startet butikken på ny etter at den forrige butikken gikk konkurs. Hun tror folk merket hvor viktig butikken var da den forsvant, og at de forstod at alle må ta ansvar for at butikken skal overleve. Marit forteller at mange av innbyggerne jobber på Levanger, og passerer flere butikker som er betydelig billigere enn nærbutikken på Ekne på vei hjem. Allikevel overlever butikken med god margin, og hun har store planer for utvikling og utbygging. Målet Marit snakker om i desember 2019

var å få høy nok omsetning i 2020, til å få tillatelse til å oppgradere til å bli Jokerbutikk, noe som vil medføre økt varetilbud og lavere priser. I februar 2020 ble det annonsert at dette var blitt godkjent, og den nye butikken forventes å åpne i mars-april.

Innbyggerne viser Marit tillit ved at de handler og bruker ekstra penger på den lokale butikken, og stoler på at andre på Ekne gjør det samme, noe som kan anses som en slags dugnad. Odd belyser sitt syn på det når han forteller at de på helse- og omsorgsforetaket bruker lokalbutikken så mye som mulig fordi: «*..., det vet vi at Eknesbyggen gjør og synes er viktig, så da må vi også det.*». De har et storkjøkken som får levering fra en større leverandør, men det er mye handel utenom dette som de velger å gjøre lokalt.

Det virker som en del av handelen på Eknes butikk er basert på tillit, og et felles ønske om å ha butikk. Allikevel skal det påpekes at Marit jobber hardt for å være konkurransedyktig på andre områder enn kun pris. Hun satser på god service, et inkluderende miljø og innkjøp etter kunders ønsker, noe hun strekker seg langt for å få til. Før jul 2019 var det mangel på pepperkakedeig i Levanger. Skolekjøkkenet på barneskolen på Ekne trengte pepperkakedeig, og Marit og hennes nære familie kjørte langt for å få tak i deig til skolen. Hennes far hjelper mye til med henting av varer som folk etterspør, og kan som regel i løpet av kort tid levere varer som kundene spør etter. Dette viser at kunder kan ha tillit til Marit og butikken i form av at den kan levere det de trenger, med et premiss om at de bør spørre Marit før samme dagen de trenger en spesiell vare. Putnam er en av flere som er vektlegger viktigheten av samfunnets sosiale kapital (Norges Forskningsråd, 2005, s. 9). Eksempelet av hvordan butikken på Ekne overlever mye på grunn av en gjensidig tillit, fremhever hvordan lokalsamfunnets tillit er viktig, men at denne tilliten er bygd opp av tillit hos enkeltpersonene samfunnet består av. Dette kan relateres til Putnam sine beskrivelser av sosial kapital som en kvalitet på samfunnsnivå, men også Bourdieu som fokuserer på individnivået (Norges Forskningsråd, 2005). Butikken på Ekne er et tydelig eksempel på tillit som inngår i den sosiale kapitalen samfunnet preges av.

Inderøya

Den Gyldne Omvei kan beskrives som et tillitsbasert fellesskap. Alle aktørene representerer de andre aktørene i alt de gjør, og det må eksistere tillit til at de andre følger de bestemte verdiene som er satt som grunnlag for gruppa, og handler i gruppas favør. Dette kan påstås å være et gjensidig tillitsforhold på bakgrunnen av risikoen for at de andre ikke leverer service og produkter etter fellesskapets standard, noe som svekke alles omdømme (UiO, 2010). Den

Gyldne Omvei beskrives av Per som et godt organisert- og stødig fellesskap, og at det er nøkkelen til suksessen. Kjersti er mer bekymret med tanke på uheldige endringer i dynamikken i fellesskapet da hun sier: «*Samarbeidet er ikke godt. Maktallianser styrer i retninger som ikke er til gode for fellesskapet og god reisemålsutvikling. Det er utrolig trist*». Disse tankene ser ut til å reflektere en utrygghet på at de andre i gruppen ønsker det beste for fellesskapet, og om de deler samme verdier og visjoner. Hun vet at alle har skrevet under på en kontrakt som sier at alle aktørene har like mye makt i gruppen, men hun opplever at dette ikke alltid er slik i praksis. Flyvbjerg og Richardson (2002, s. 3) poengterer hvordan ulik sosial status, tilgang på ressurser og innpass i nettverk er faktorer som kan skape en ujevn maktbalanse. Dette ser ut til å skape en mistillit hos enkelte aktører, og påvirker den sosiale kapasiteten i fellesskapet på en negativ måte (Norges Forskningsråd, 2005, s. 9). Når jeg spør om fellesskapet er godt innad i gruppa i dag er sterkt svarer hun:

«Ikke nå nei, og det er kjempetrist for det var kanonbra de første ti årene, og vi hadde friske diskusjoner. Selv om vi ikke var enige om alt, så kjente jeg at vi dro i samme retningen. Men nå drar folk i ulike retninger, og det er en eneste stor maktkamp, og nå fungerer ikke samarbeidet. Blir ikke gjort noe av de tiltakene vi gjorde før. Og det er utrolig trist.»

Sigrun er enig i at fellesskapet befinner seg i utfordrende situasjon, ettersom aktørene vokser ulikt og har ulike visjoner for seg selv og fellesskapet. Allikevel virker det som hun ser på dette som en mer naturlig del av prosessen, og er ikke like bekymret som Kjersti. Per sier at de på bakgrunn av ulike uenigheter de siste årene, på ny har gjennomgått reglene og kjerneelementene som ble satt da fellesskapet ble vedtatt. Det er et ønske fra ledelsen om å fremheve konseptet som fellesskapet ble grunnlagt på, nemlig samarbeid. For å gjøre det enklere for aktørene og for å kunne rendyrke dette konseptet, har de valgt å fjerne en del mål, som for eksempel digital utvikling. Gjennom disse tiltakene ønsker de oppnå enighet omkring visjoner, verdier og mål. Disse tiltakene tror de kan bidra til økt tillit innad i gruppen. Å ha felles plattformer beskriver Amdam (2000, s. 586) som svært relevant for å kunne skape velfungerende og skapende sosiale fellesskap, og vil utbroderes i kapittel 4.4.2 «Felles plattform». Det videre entreprenørielle arbeidet i Den Gyldne Omvei vil bli påvirket av om kulturen videre domineres av en mentalitet som sier «hver mann for seg selv», eller «sammen til Dovre faller». Ledelsen i Den Gyldne Omvei virker til å arbeide aktivt for et styrket fellesskap og økt sosial kapasitet. Sigrun virker til å ha en generell tillit til at lokale innbyggere på halvøya Inderøya, og i Inderøy kommune støtter og skaffer gjester til Den Gyldne Omvei:

«Det er en møteplass hele året, og hele året kommer de hit. Og det som er artig er at når folk får besøk så må de jo ta de med på en runde og vise fram Inderøy, og da blir vi ofte besøk.»

Hun forteller at lokale bruker tilbudene i Den Gyldne Omvei spesielt mye når de får besøk, og at de ofte virker personlig stolte når de besøker hennes virksomhet. Kjersti støtter dette og forteller at lokale innbyggere guider besøkende rundt og forteller med stolthet og engasjement, om alt Kjersti har gjort på stedet, som om de selv er de som har utført arbeidet. Både Kjersti og Sigrun gleder seg over de lokales stolthet av omveien, og det ser ut til å bygge tillit mellom dem på tross av grupperinger i lokalsamfunnet som vil diskuteres videre i kapittel 4.4.4 «Toleranse for annerledeshet».

4.4.1.1 Felles plattform

I Den Gyldne Omvei arrangeres det medlemsmøter omtrent annenhver måned. Disse møtene har ikke oppstått av seg selv, men har vært en del av en strategi for å skape felles visjoner, verdier og mål, noe som blir ansett som viktig for å lykkes. På møtene kan aktørene i fellesskapet dele erfaringer, kompetanse og diskutere muligheter og utfordringer. Amdam (2000, s. 581-582) skriver at slike møteplasser er elementære for å bidra til åpne og endringsvillige samfunn, ettersom det blant annet kan bidra til at bekymringer og ulike meninger blir hørt, og kan bygge tillit.

Kjersti sier at møtene med de andre aktørene i Den Gyldne Omvei er viktige, spesielt i den siste tiden som har vært preget av uenigheter. Odd poengterer hvor viktig det er for gruppen å finne tilbake til kjerneverdiene i fellesskapet, og finne ut hva alle aktørene kan enes om. Møtene har skapt en arena for å adressere og håndtere dette. Alle var ikke enige om alt før heller, men på grunn av dette sier hun at møtene hadde flere spenstige diskusjoner, engasjement og kunnskapsoverføring. At aktørene føler seg hørt og tatt på alvor i sine bekymringer, er viktig ifølge Amdam (2000, s. 581-582) for å kunne enes om noe. For de som ikke får det slik de vil er dette også viktig slik at de kan stole på at de er tatt med i betraktning.

I dag preges gruppen av interne grupperinger, noe Kjersti synes skaper polariserte situasjoner. Odd forteller at grupperinger innad i omveien er noe de oppfordrer til, slik at aktørene skal få sterkere nettverk og støtte innad i forhold til de ulike tilbudene de har. Det er også flere aktører som tar del i nettverk utenfor Den Gyldne Omvei, noe han mener er positivt for næringslivet i Inderøy kommune. Sigrun støtter dette da hun sier: «Jeg vil legge til hvor viktig det er at selv om vi har Den Gyldne Omvei, hvor viktig det er med å inkludere de andre som

etablerer seg.». Dette tyder på et ønske om fellesskapets beste for flere enn seg og sin bedrift, selv om et yrende næringsliv også kan gi positive effekter for aktørene i Den Gyldne Omvei, og derfor bidrar til økt entreprenørskapsvennlighet i området.

Ekne har ikke en organisert plattform og fellesskap som i Den Gyldne Omvei. Allikevel virker det som de har en plattform hvor de fleste på Ekne deltar, i facebookgruppen «Ekneinfo.com». De fleste i bygda er medlem i facebookgruppen som Terje har opprettet og vedlikeholder, med unntak av en del eldre personer. Marit er tydelig på hvor viktig hun mener facebooksidene er for deling av informasjon for sin egen del: *«..de fleste følger ikke min side, men stort sett alle på Ekne er med på Ekneinfo.com, og den er helt fenomenal!»*. Siden benyttes spesielt til annonsering av arrangementer, og Marit mener at arrangementene på butikken ikke hadde vært så populære om ikke facebookgruppen hadde eksistert. På nettsiden blir dagligdagse temaer diskutert, i tillegg til større ideer og tiltak. Det ser ikke ut til å være en plattform hvor læring og kompetanse utveksles i større grad slik (Amdam, 2000, s. 581-582) ønsker for en plattform. Allikevel er kanskje det viktigste å skape opplevelsen av et fellesskap, og etter Rønning (2010, s. 63) sine ideer om tilpassende plattformer virker plattformen til å være lavterskel nok til at de fleste på Ekne er medlem, og at den brukes aktivt.

Terje nevner at det gjennom facebookgruppen i 2019, ble invitert til idemyldringskveld sammen med en nabobygd, hvor tema for kvelden var entreprenøriell utvikling. Dette var et engasjement som blant annet ordføreren fra Levanger kommune deltok på. Slike arrangement gir inntrykk av en fremoverlent kultur med tanke på entreprenørskap og nytenkning. For videre utvikling av felles plattformer på Ekne, kan det være fordelaktig med flere slike formelle møteplasser som Amdam (2000, s. 581-582) beskriver.

4.4.2 Små steder

4.4.2.1 Små nettverk

Spesielt med tanke på samtalen med Marit virker det som de ulike samfunnsentreprenørene og ildsjelene kjenner godt til hverandre. Hun venter for eksempel på at Bjørn skal komme i gang med produksjon av kjøtt og pølser slik at hun kan selge varene i lokalbutikken, noe som ifølge Bjørn er motiverende å vite. Bjørn har også solgt varer på de to lokale festivalene som arrangeres i bygda. Gudmund, i styret i Sjørockfestivalen, forteller at de tar i bruk lokale mataktører med intensjon om å støtte lokale aktører uten selv å ta profitt. Butikken og kafeen er en møteplass hvor kjente og ukjente personer møtes, og kontakter opprettes. Lokale nyheter sprer seg fort gjennom samtaler og informasjonstavlen som hyppig tas i bruk. Dette tette og

oversiktlige nettverket virker til å være en fordel ved at samfunnsentreprenørene og ildsjelene vet hvor og hvem de kan kontakte om de ønsker å samarbeide, eller trenger hjelp med noe.

Gudmund forteller at de startet Sjørockfestivalen med å arrangere små interne fester for styret i Ekne småbåthavn, og videre eskalerte festen år for år. Da de så hva som var mulig å få til ble medlemmene av styret, og nettverket rundt mer og mer positive til ideen om en festival. Her er det mulig å trekke paralleller til Rønning (2010, s. 54) sitt eksempel fra dannelsen av melkebøndernes i Folldalen. Oppstartsprosessen bestod av en gradvis eskalering og nettverksdannelse, som utviklet seg til et en stødige næring. Gudmund beskriver en stegvis oppstart av Sjørocken på Ekne, noe han mener var veldig viktig for å vinne troen og iveren til folk. Han har underveis i utviklingen av festivalen høstet mye positiv omtale og oppmerksomhet, men Gudmund påpeker også at det ikke har vært halleluja-stemming fra alle kanter gjennom hele prosessen, spesielt ikke da de bestemte at arrangementet skulle bli omtalt som festival:

«Noen sier at det kommer til å gå til helvete, og noen sier at det er bare å kjøre på... Men så må man knytte til seg folk som har samme trua, også blir man en fin gjeng da, og da får man til mye.. får ikke til noe alene. Det er fint med folk som er tilbaketente og sier 'artig å se hvordan dette går'. I hvert fall den holdninga. Hvis du tenker på Sjørock spesielt så har det vært en fin gjeng fra starten.»

Gudmund tror en gradvis prosess som kan fungere som et tiltak for å hindre at nye ideer og virksomheter dukker opp som «julaften på kjerringa» for innbyggerne, og at de får tid til å venne seg til tanken litt etter litt.

Sigrun, aktør i Den Gyldne Omvei, viser stort engasjement i det å gi lokale ungdommer sommerjobb. Hun har tydelige strategier for å gi dem opplevelsen av mestring og eierskap til virksomheten og stedet. Dette virker også til å bunne i en ansvarsfølelse og glede av å bidra til trivsel, og støtter også Hompland (2000) sine ideer om det gode som kommer ut av ansvarsfølelse på små steder.

4.4.2.2 Gode hjelpere

Bosma et al. (2004, s. 234) skriver at entreprenøren bør kunne benytte seg av ressurser og kvaliteter hos innbyggere for å lykkes. Dette er et punkt som spesielt Gudmund, Marit, Bjørn og Per vektla under samtalen. Den Gyldne Omvei er mer organisert enn mange av samfunnsentreprenørene og ildsjelene på Ekne, og det er mulig at de fleste aktørene har opparbeidet seg mer stabile løsninger, slik at de ikke er avhengige av hjelp og støtte fra

frivillige for å drifte virksomheten sin. Allikevel skal det nevnes at det virker som om aktørene innad i fellesskapet er gode ressurser for hverandre, i form av at de benytter hverandres ulike tilbud og kompetanse, men under mer organiserte former enn på Ekne. Per forteller at flere aktører innad Den Gyldne Omvei har opprettet samarbeid, og derfor kan tilby en bryllupspakke som kalles «Inderøybryllup», hvor det er ulike aktører som stiller med mat, drikke, overnatting og så videre.

Gudmund beskriver en stor avhengighet og nytte av personer med ulike ressurser på stedet, og spesielt innad i driften av Ekne småbåtforening og Sjørockfestival. Gjennom sosiale nettverk og felles interesser har han funnet noen få personer som minner om «de gode hjelperne», som Borch og Vestrum (2010, s. 83-84) beskriver. Gudmund forklarer oversiktlig hvilke egenskaper og ressurser ulike personer sitter med, noe som gjør det enklere å drifte småbåthavna og Sjørockfestivalen.

«I småbåthavna er det en god gjeng som kan ulike ting, og utfyller hverandre. For eksempel en er god på å skrive søknader, og noen jobber med noe annet. Så vi drar akslene for hverandre og ser verdien av hverandre og at vi er forskjellige.»

Marit forteller at hun selv merker hvor viktig dette er, og prøver bevisst å være en god hjelper og kobler, for folk som ønsker å få til noe på Ekne. Hun viser til et eksempel da en person i bygda hadde et stort engasjement for å gjøre en forskjell i samfunnet gjennom politikken. Da stilte Marit opp, og støttet så godt hun kunne:

«Og da må vi løfte de frem og hjelpe de fram for du ser at det er noen som vil noe. Og være med og se engasjementet, innenfor ulike foreninger.. vi har landbruk og mange andre ting, du har noen og de må du hjelpe. For oss som ikke vil være sentrale må hjelpe de, og da får vi til veldig mye.»

Her beskriver hun hvor viktig arbeidet og støtten fra «de gode hjelperne» er. Som nevnt i delkapittel 4.4.1 «Tillit» har hun selv mange som støtter og hjelper til med butikken, noe som er kritisk for med den daglige driften, og ved spesielle arrangementer. Nahapiet (1998, s. 243) poengterer hvor viktig dette er for entreprenører å greie å skape engasjement hos de en trenger hjelp og støtte fra. Men dette greier ikke en entreprenør om ingen er åpne for å bli engasjert. Bjørn sier at det er mange faktorer ved Ekne og folket som er årsak til at han vil starte som pølsemaker. To av hovedforklaringene til dette er stor tilgang på kjøtt på grunn av alle gårdene der og mennesker som heier på han og stadig etterspør når han får startet opp skikkelig. Aldrich og Martinez (2000, s. 43-43, 49-50) fokuserer på det store bildet som

sosiale, kulturelle og næringsmessige forhold skaper, og hvilke strukturer og systemer entreprenøren arbeider innenfor.

Bjørn mener at det er en veldig støttende kultur på Ekne, og applauderer Terje sin innsats på Ekne sin Facebookside. Han sier at Terje hjelper alle som er interesserte i å gjøre noe på Ekne, og at det har stor betydning. I tillegg mener Bjørn at han får mye ekstra støtte fra andre innflyttere, ettersom han selv er det. Det ser ut til å være et ekstra samhold blant stedets innflyttere, selv om han påpeker at han kommer godt overens med bygdas eldre ringrever og. Det kan se ut til å være kulturer i spesielle mindre nettverk, som er ekstra støttende for ulike personer. Bjørn forteller at han ikke tror at han ville startet opp pølsemakeriet om han hadde bodd et annet sted enn Ekne. En av hovedårsakene til dette sier han er at lokale bønder kontaktet han og foreslo å samarbeide, noe han ikke tror ville skjedd hvor som helst.

«Det var jo XXX som ringte meg opp og ga meg ideen til det her. Jeg kjente han ikke engang. Jeg var på bryllupsreise. Han var en av de siste jeg ble kjent med. Det var han som sa «der er du, du kan være pølsemaker og kjøttskjærer, og jeg har masse gris, så det skal ikke stå på råvarene», sier han. Jeg ordna utstyr, kvern og sånn, også starta vi da.»

De gode hjelperne er essensielle personer for at samfunnsentreprenørene får til å utfylle sin rolle. I tillegg til disse er det mange i lokalsamfunnet som bidrar og hjelper til, men som heller kan omtales som frivillige enn gode hjelpere for å tydeliggjøre et skille mellom disse personene. Disse vil bli omtalt i neste avsnitt.

4.4.2.3 Frivillighet

Å bidra som frivillig, eller ved å bidra gjennom å legge handleturen på lokalbutikken kan gi en økt følelse av at de selv også er ansvarlige og bidrar til suksess. Suksess for virksomheter kan øke stedets status og omtale, både internt og eksternt. Som Crang referert i Berg (2016, s. 47-48) skriver, er menneskets identitet sterkt påvirket av stedet man bor på. Dette kan betyr at positiv utvikling på et sted, kan føles som personlig utvikling for innbyggere, selv om de i liten eller ingen grad direkte har hatt noe med utviklingen det å gjøre. Marit forteller om avisoppslag og mye positiv omtale etter de vant en pris for «Beste sosiale møteplass» i fjor. Dette synes hun ble i overkant mye oppmerksomhet, men hun satt fortsatt pris på det, spesielt siden hun merket at mange på Ekne satt stor pris på det og virket stolte over henne, butikken og bygda.

Marit sier det har blitt mindre dugnadsånd på Ekne de siste årene, spesielt når det er snakk om de tradisjonelle dugnadsprosjektene, som idrettshytta og samfunnshuset. Hun tror at nye interesser fanger de yngre dugnadsarbeiderne, spesielt Ølfestivalen og Sjørocken. Gudmund

forteller om en stor frivillighet når det kommer til Sjørocken, da mange i bygda stiller opp. Ikke alle disse er store tilhengere av rock, men stiller opp fordi de vil støtte det som skjer på Ekne. Ut ifra dette kan det tolkes at mange innbyggere ser flere verdier i at det blir arrangert noe av en slik skala, blant annet tiltrekningsverdien av mulige tilflyttere. En del personer jobber også på Sjørocken i regi av korpset eller fotballaget, og Gudmund vil poengtere at det ikke er lange køer av folk som vil være frivillige, men at det ikke har vært utfordrende å få hjelp av frivillige heller. Enkelte innbyggere legger ut på Ekne sin facebookside at de stiller med overnattingsplass til tilreisende. Gudmund forteller at han ønsker å bidra med det han kan i bygda, og tror dette gjelder flere: «*Ja, trenger ikke å bli svulstig, men alle har et ansvar om å dra samfunnet i den retningen en ønsker.*». Dette kan muligens støtte Hompland (2000) sine ideer om at et hvert individ er mer synlig på små steder, og at det kan være motiverende at det man bidrar med kan ha stor påvirkning og effekt.

På Inderøya er ikke frivillighet et like relevant tema, da informantene beskriver mer strukturerte forhold som delkapittel 4.4.2.2 «Gode hjelpere» også nevner.

4.4.3 Toleranse for annerledeshet

Kjersti sier at det på 1970-80 tallet kom mange innflyttere til Inderøy kommune.

Hovedårsakene forteller hun var oppstarten av den videregående skolen med musikk, dans og drama, i tillegg til åpning av kulturhuset. Hun opplevde at stedet gikk fra å være et ensidig landbrukssamfunn som var preget av stor sosial kontroll, til å bli et holdningsmessig åpnere samfunn, med en mer variert innbyggergruppe. Hun tror innflyttere gjør det vanskelig å ha oversikt over hvem som kommer fra hvilken familie, og hvem som er barnet til hvem. Dette kan bety at det er mindre sannsynlighet for sosiale sanksjoner for deg og familien om man skiller seg ut, og sosial kontroll er vanskelig blir opprettholde. Dette mener Kjersti ga et mer tolerant samfunn, med frihet til å være kreativ uten å motta mye negativ oppmerksomhet, noe hun mener er en av hovedgrunnene til at Den Gyldne Omvei utviklet seg.

«Med oppstarten av den videregående skolen, ble Inderøya urbanisert. Utrolig positivt. Nå ser det nesten ut til å svinge tilbake til 70-tallet, med allianser og nettverk i sterk grad som styrer. En tendens jeg også ser i samfunnet for øvrig. Mindre grupperinger kjører hardt på for å ivareta egne interesser..»

I de siste årene har Kjersti hatt en magesfølelse på at bygdedyret Hompland (2000) snakket om har våknet. Hun har blitt fortalt at hun burde slutte å «styre» så mye med arbeidet hun gjør. Enkelte uttrykker at hun ikke burde bruke så mye tid og energi på arbeidet hun gjør på stedet hun driver, noe hun tror bunner i misunnelse omkring suksess, og at hun driver med

noe hun er glad i. Det har vært mye debatt omkring ny skole og hvor den skal plasseres, noe som har skapt grupperinger i lokalsamfunnet. Hun sier dette har vært slitsomt, og at hun ikke orker å bruke tid sammen med folk hun må krangle med fordi det tærer på energi og kreativitet. Per er enig i at skoledebatten har påvirket samfunnet og skapt grupperinger, men tar ikke i bruk så sterke ord og beskrivelser som Kjersti. Det virker som om sosial kontroll og grupperinger har destruktive konsekvenser slik Hompland (2000) skriver kan forekomme, noe Kjersti opplever spesielt sterkt. Kjersti sin tillit til personer i Den Gyldne Omvei, og deler av lokalsamfunnet generelt ser ut til å ha blitt svekket. I delkapittel 4.4.1 «Tillit» ble lav tillit til andre gitt som årsak til lav sosial kapital i samfunnet. I tillegg vil Kjersti sin individuelle sosiale kapital minske, da nettverkene hennes svekkes på grunn av uenige standpunkt i politikken (Norges Forskningsråd, 2005, s. 9).

Kjersti og Per beskriver i delkapittel 4.4.1 «Tillit» at lokalsamfunn generelt er preget av innbyggere som er åpne og stolte av nyskapingen som har skjedd i Den Gyldne Omvei. Lokalsamfunnet blir beskrevet på ulike måter av informantene. Basert på forståelsen av sted som «sense of place», som beskrives i kapittel 4.3 «Opplevelse av sted og tilhørighet» kan dette forklares i at ulike individer opplever stedet og mennesker ulikt. Det kan også bety at miljøet er dynamisk, og kan både legge til rette for samfunnsentreprenøriell virksomhet og ildsjeler, men også gi utfordringer.

Bjørn og Gudmund forteller også om uenigheter på Ekne, og at ikke alt er fryd og gammen. Det virker allikevel ikke som at de synes at dette er et problem, men at det er noe en kan forvente å finne på små steder overalt. Marit forteller at hun tror det kan være vanskelig å komme inn i miljøet om man ikke deltar i noen aktiviteter eller har barn i barnehage eller skole. Allikevel forteller Marit, Odd og Terje at de synes det er noe spesielt med innbyggerne og kulturen på Ekne, og peker bakover i historien når de blir spurt om hva de tror er årsaken til dette.

Historisk sett har Ekne i lang tid hatt et mangfoldig samfunn på grunn av Falstadsenteret og Falstad Nedre, som blant annet fra år 1900 ble tatt i bruk som skolehjem for «vanartede gutter». Marit forteller at dette førte til stor innflytting av personer med mange ulike arbeidskompetanser, blant annet lærere. Innbyggertallet økte som konsekvens av dette, og det ble mer uoversiktlige med tanke på sosial kontroll av hvem som gjorde hva, slektskap og familierelasjoner.

Gutter fra Falstadsenteret jobbet i praksis på gårdene på Ekne. Dette betyr at innbyggere i alle aldre omgikk mennesker med ulike bakgrunner og utfordringer, ettersom mange av guttene hadde spesielle utfordringer og/eller hadde vokst opp i fattigdom og under harde kår. Dette er hovedargumentet som både Terje og Odd bringer frem som forklaring på toleransen for annerledeshet på Ekne. Marit mener at det er spesielt relevant for toleransen på stedet at innbyggerne har ulik utdanning og arbeidsplass, noe som går tilbake til Falstadleiren. Odd forteller at han har forsøkt å starte opp bosenteret for personer med psykiske utfordringer på et sammenlignbart sted som Ekne, men at de ble drevet ut derfra av bygdefolket som var redde og sinte. Han sier: «...så når jeg tenker på det, ser jeg hvor heldige vi er på Ekne.. Toleranse kan vi godt si om Eknesbygget og om folket på Ekne. Og det er ikke gitt at folk har det, men sånn er det her.» Dette vitner om et holdningsmessig åpent samfunn. Marit uttrykker allikevel et ønske om et mer flerkulturelt samfunn, noe hun mener hadde beriket samfunnet. Hun sier at kollektivtilbudet på stedet er veldig dårlig, og at det er vanskelig å bo der for personer som ikke har bil. Dette tror hun kan være en utfordring for personer som nylig har kommet til Norge. Rønning (2010, s. 64-65) skriver at heterogene samfunn kan bidra til økt toleranse for annerledeshet, og på bakgrunn av dette være mer endringsvillige og mottakelige for nye ideer. Dette er et trekk som er blitt beskrevet både på Inderøya og Ekne, noe som støtter antagelsen om at toleranse for annerledeshet øker på små steder som kan karakteriseres med høy heterogenitet blant innbyggerne.

4.4.4 Forsterkende entreprenørielle miljø

Sigrun forteller at når andre lykkes med noe opplever hun motivasjon til å få til noe hun også. Hun bruker ordet «positiv spiral» flere ganger i beskrivelsen av at suksess fører til motivasjon, mer kunnskap og støtte fra innbyggere, entreprenører og kommunen, noe som gjør det enklere å fortsette å arbeide og få til enda mer.

Rønning (2010, s. 65-66) skriver om forsterkende effekter hvor entreprenørskap nærer mer entreprenørskap. Dette snakket Marit, driveren av butikken på Ekne, om: «..politikerne sier det at Ekne får det til! Og det er artig.». Hun sa også at ulike pristildelinger (blant annet årets nærbutikk I Midt-Norge 2019), har gitt oppmerksomhet og gjenklang andre steder om at man får det til på Ekne. Dette opplever hun at tiltrekker seg folk som vil handle, men også at det øker folks lyst til å bo der, og kanskje starte opp noe selv.

Gudmund sier at han I utgangspunktet ikke tenker at Ekne får til spesielt mer enn andre småsteder I området. Allikevel sier han:

«..jeg tror det at hvis vi får til noe på Ekne, er det på grunn av folk som tenker at vi kan gjøre noe. Uten at det bør gjøres mer svulstig enn det er. Men vi har jo og, som Nedre Falstad og Falstadsenteret, butikken, diverse sånne plasser som gjør at folk ser at det går og. Mulig at det har en ubevisst påvirkningskraft.»

Her påpeker han noe som ikke så mange andre jeg snakket med på Ekne nevnte. Det at de store aktørene som anses som suksessfulle og stabile på Ekne kan spre optimisme med tanke på å drive noe som kan virke utradisjonelt i en landbruksbygd. Marit forteller om prisen hun og butikken vant, og sier at hun setter mest pris på oppmerksomheten da den kan fungere som reklame for andre som kan tenke seg å flytte til Ekne, eller starte opp noe nytt. Dette minner om Rønning (2010, s. 65-66) sine ideer om en positiv tilbakekoblingseffekt, kort beskrevet at entreprenørskap bidrar til mer entreprenørskap.

4.5 Trender i utvikling

I dette kapittelet vil trender i samfunnet, utvikling og informantenes opplevelser bli diskutert i lys av teori og tidligere forskning.

4.5.1 «..ingen må tro at det vil vare evig»

«I dag er kortreist og ren mat veldig i skuddet, men ingen må tro at det vil vare evig. DGO bør være foroverlent og prøve å se for seg hva det neste blir for å gjøre det til et konkurransefortrinn. Det var dette fortrinn Den Gyldne Omvei dro fordel av da vi startet, å være tidlig ute..»

Dette uttrykker Kjersti når hun blir spurt om hennes tanker om fremtiden for sin virksomhet og Den Gyldne Omvei. Hun er bekymret for fremtiden, ettersom hun føler de ikke fokuserer nok på å utvikle seg. Mange virker fornøyde med dagens situasjon, suksessen de har opplevd, og tenker at det kan fortsette slik i lang tid. Hun tror for eksempel at lokal ølproduksjon og turistenes søken etter «ren mat» ikke kommer til å vare. Isteden synes hun de heller burde rette fokus mot havet og et internasjonalt kjøkken. Dette støtter Woods (2011, s. 264-265) sine ideer når han skriver at alle steder, om de betraktes som rurale eller urbane, påvirkes av den globale utviklingen. Det er vanskelig å forutsi hva det neste blir, og hvor lenge dagens nylokalistiske trend vil vare.

Kjersti tegner et bilde av at det er liten entreprenøriell aktivitet i Den Gyldne Omvei i dag fordi aktørene er fornøyde med dagens situasjon, og at de ikke opplever spesiell motgang. Ved å se dette i lys av Shumpeters ideer om entreprenøriell oppgang når det oppstår nedgangstider og «motvind» i samfunnet, kan dette bety at aktørene må oppleve økt motgang

før det blir mer kreativ entreprenøriell virksomhet i Den Gyldne Omvei (Mitra, 2012, s. 41-43).

Per snakker litt om fremtidsplaner og utvikling. Planene baserer seg først og fremst på å utvikle fellesskapet til å bli mer økonomisk selvstendige fra kommunen. Det virker som om hovedfokus for å få til dette er rettet mot økt markedsføring, bedre samarbeid mellom aktørene og frihet til at aktørene selv kan bestemme sin fremtid. Dette har vært modellen tidligere også, en stor frihet fra ledelsen og kommunen til de enkelte aktørene for å finne ut av hva som fungerer.

4.5.2 Variert tilbud

Et variert tilbud som treffer ulike menneskers interesser er som Follo og Villa (2010, s. 127) skriver viktig for å ha mange ben og stå på. Dette er Sigrun bevisst, og når hun blir spurt om hva hun anser som utfordringer for virksomheten forteller hun blant annet:

«Det tror jeg for eksempel kan være det at vi er en liten bedrift. Også har vi valgt å ikke være store på noen ting, og det har sine utfordringer i logistikk. Det å være små på brygging, små på baking, små på butikkaktiviteter, men det er også en styrke i og med at det ene forsterker det andre...».

Sigrun sier at de også må tilpasse tilbudene etter sesonger og høytider, og må være fleksible for å tiltrekke seg gjester. Å ha varierte tilbud og være fleksibel er positivt med tanke på å følge utvikling innen turistnæringen. I tillegg kan det være en fordel om de ulike virksomhetene har ulike tilbud, slik at om noen ikke treffer markedet, kan fortsatt fellesskapet drive videre og støtte virksomhetene som sliter. Aktørene fra Den Gyldne Omvei nevnte alle den store variasjonen av virksomheter i fellesskapet, noe som kan bidra til at fellesskapet kan tilfredsstillende enkelte etterspørsler i samfunnet en stund, selv om noen trender endres. Allikevel er flere av konseptene såpass like at det kan bli utfordrende å drive virksomhetene med inntekt om de ikke fokuserer på utvikling.

Ekne er preget av et stort mangfold i innbyggere, og det er derfor også naturlig at det bør være et mangfold av tilbud for å bidra til trivsel hos innbyggerne. Bjørn sier for eksempel at han ikke er like interessert i natur og aktivitet som en del andre på Ekne er, men at konserter, pub-kvelder og ølfestivalen er noe som fenger han stort. Han og familien flyttet til Ekne for noen år siden, og arrangementene og initiativet hos folk på stedet var med på å gjøre stedet attraktivt for han. Det var også viktig at det var flere innflyttere enn han selv på stedet. Han trodde dette kunne gjøre det enklere å få venner og ga han en slags trygghet, selv om han også trives med de lokale ringrevene, som han kaller de. Dette tyder på at mangfoldet i tilbud og

innbyggere, tiltrekker seg flere som igjen øker mangfoldet og gjør stedet enda mer tiltrekkende for nye innflyttere, som en positiv tilbakekobling. Follo og Villa (2010, s. 127) skriver at et sted bør ha ulike ressurser og tilbud for å ha noe som tiltrekker seg et bredt spekter av interesser. De kaller dette «å stå på mange ben», noe de beskriver som positivt for å holde liv og utvikle et lite sted.

4.6 Kommunen

Kjersti forteller at Den Gyldne Omvei ble startet etter initiativ av en spesielt engasjert person i kommunen. Hun forteller at han fra start hadde en klar visjon om hva de burde gjøre, og hva Den Gyldne Omvei kunne bety for stedet, innbyggerne og kommunen. Denne mannen la ned mye tid og arbeid, og utviklet en idé som har gitt lokalsamfunnet store sosiale og økonomiske bidrag. Dette er trekk Haugh og Pardy referert i Alsos (2010, s. 28-29) tar i bruk for å beskrive samfunnsentreprenører. I tillegg var han god til å engasjere andre og bygge nettverk som Borch og Førde (2010, s. 19-20) beskriver som typisk kjennetegn på en samfunnsentreprenør. Dette støtter (Borch & Førde, 2010, s. 18) skriver også at samfunnsentreprenører kan finnes i andre former enn som individuelle personer, sivile personer, men også i offentlig sektor og det private næringsliv. Kommunen var med fra start av i Den Gyldne Omvei, noe som ifølge Alsos (2010, s. 38) er spesielt viktig for å lykkes.

Kommunen er i dag fortsatt en viktig grunnpilar som støtter Den Gyldne Omvei på flere ulike måter. Per fortalte for eksempel at kommunen som regel kommer fort på befaring for å godkjenne prosjekter, eller bidrar med hjelp til søknad om skjenkebevillinger hvis aktørene møter slike utfordringer. På den måten unngår de å være et hinder for aktørene. Målet om å kunne fungere uavhengig av økonomisk støtte fra kommunen er et initiativ fra Den Gyldne Omvei selv, og ikke et krav fra kommunens side. Paulsen (2010, s. 54) skriver at kommunens støtte og bidrag er viktig for å kunne skape samfunn som det er enkelt å starte som entreprenør. Dette er det felles enighet blant informantene om at kommunen har gjort og gjør den dag i dag på en veldig tilfredsstillende måte.

Marit sier: «*Vi venter på tomter, det er minuset på bygda, så det går altfor tregt.*». Terje støtter dette utsagnet, og forteller at de har ventet på å få tilgjengelige tomter for utbygging i flere år, og at prosessen går for sent. De mener salg av tomter og bygging av nye hus og leiligheter er elementært for at andre deler av samfunnet skal utvikles, og at virksomheter som barnehage, skole og butikk skal overleve. Terje forteller at det har vært et mål å til enhver tid ha byggeklare tomter på små steder i Levanger, for å sikre utvikling i bygdene. Terje og Marit

mener at kommunen ikke har vært aktiv og direkte nok i å skaffe boligtomter. Terje sier at kommunen har latt det være opp til bønder å selge jord til mulige husbyggere, noe som ikke er realistisk ettersom bøndene for det meste selger til kårboliger til familie, og ikke til innflyttere. Dette kan ifølge Sørensen referert i Ekmann og Stene (2019, s. 143-144) vise til en indirekte og i liten grad aktiv styringslogikk, ettersom kommunen har gitt ansvaret til landeierne. Etter intervjuene ble utført har det skjedd en utvikling. Kommunen har valgt ut flere tomter som skal bygges nye boliger på, noe som kan vitne om et mer aktivt og direkte styringsregime.

På spørsmål om kommunen har vært involvert i utviklingen av Sjørocken svarer Gudmund:

«Ja det har de! Kommunen kan jeg skryte av. Kommunen har begrensede midler, men samtidig er de gode til å tilrettelegge, de stopper deg ikke, de synes det er gøy at det skjer noe. Vi har fått støtte til arrangementet, og støtte til å forvalte området som er på Falstadberget, har et veldig godt samarbeid med kommunen. Uten velviljen med kommunen hadde vi nok ikke fått til det vi har gjort, så det skal de ha.»

På denne fronten har kommunen helt tydelig hatt et mer aktivt og deltakende styringsregime, enn i deres involvering i boligutviklingen. Kommunen beskrives ikke som en pådriver som Inderøy kommune, men som en god støtte og samarbeidspartner. Dette kan bety at kommunen følger Finansdepartementet (2016) sin stortingsmelding og tar ansvar for entreprenørskap og innovasjon i egen kommune. Ulike aktører er som regel del i et samspill som bidrar til entreprenørskap. Dette er i tråd med Spilling (2005, s. 35-36) sine ideer om at entreprenørskap er en kollektiv prosess, hvor flere aktører bidrar på ulike måter, og spesielt i oppstartsfasen av entreprenørskap.

5. KORT DISKUSJON OG KONKLUSJON

Oppgavens bakgrunn ble presentert i kapittel 1. «Introduksjon», noe som ga utgangspunkt til to forskningsspørsmål. Disse forskningsspørsmålene ligger til grunn for en kort diskusjon og konklusjon som dette kapitlet tar for seg. Forskningsspørsmål én skal bidra til å belyse hvilke forutsetninger som bidrar til gode miljø for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler, med fokus på Ekne og Inderøya. Menneske og sted er i et gjensidig påvirkende forhold (Jfr. delkapittel 2.1.1 «Sted som «location», «sense of place» og «locale»»), noe forskningsspørsmål to bidrar til å gi innblikk i ved å fokusere på hvordan samfunnsentreprenørene og ildsjelene handlinger kan påvirke det entreprenørielle miljøet. Åtte personer har bidratt med beskrivelser av opplevelser og følelser knyttet til sted og entreprenørskap, for å skape et så helhetlig bilde av entreprenørskap på små steder som mulig. Deres personlige opplevelser og beskrivelser gir en «sense of place» tilnærming (Jfr. delkapittel 2.1.1 «Sted som «location», «sense of place» og «locale»»), og betyr at diskusjonen og konklusjonen tar for seg sted som et fenomen. Videre vil det bli gitt en kort konklusjon på de to forskningsspørsmålene.

1. Hvilke forutsetninger på små steder er viktige for å få fram ildsjeler og et miljø for samfunnsentreprenørskap?

Spørsmålet søker å belyse de mest utslagsgivende forutsetningene, som påvirker og bidrar til å skape et godt miljø for samfunnsentreprenører og ildsjeler på små steder.

Innflytting har bidratt til økt heterogenitet i innbyggergruppene både på Ekne og Inderøya, og ser ut til å øke innbyggernes aksept og toleranse for annerledeshet. Falstadsenteret på Ekne har spesielt påvirket innflyttingen på Ekne, og tiltrukket seg personer med ulike typer kompetanse. I tillegg har Falstadsenteret ført til at elever fra ulike hjem, med ulike utfordringer, samt personer med ulike behov har jobbet på gårder og vært en del av samfunnet, noe som ser ut til å ha økt toleransen for å være annerledes på Ekne. Inderøy videregående skole (musikk, dans og drama) og Inderøy kulturhus virker også til å ha bidratt til økt toleranse for annerledeshet, noe som viser hvordan stedets historie og kulturelle forutsetninger påvirker forholdene for ildsjeler og samfunnsentreprenører.

Små steder og lavt innbyggertall virker til å øke innbyggernes ansvarsopplevelse, opplevelse av stolthet som respons på suksess på stedet, og bidrar til mer oversiktlige nettverk (Førde, 2010, s. 164-165; Hompland, 2000). Oversiktlige nettverk forenkler spesielt prosessen som samfunnsentreprenørene og ildsjelene gjennomgår for å komme i kontakt med ressursfulle

personer. På Inderøya er nettverket godt etablert og påvirkes spesielt av formelle retningslinjer som er satt i fellesskap. Den Gyldne Omvei virker til en viss grad å være påvirket av politiske uenigheter, og ulike visjoner for fellesskapet. Uenighetene ser ut til å være utfordrende for enkelte aktører, og samarbeidet. Styret er bevisst denne utfordringen, og det er gjort tiltak for å styrke fellesskapet og den sosiale kapitalen.

Den sosiale kapitalen på Ekne virker til å være høy da det er mye samarbeid mellom aktørene, som også skryter mye av hverandre. Det virker også til at tillit mellom aktører og innbyggere, opplevelsen av stolthet og frivillighet på Ekne er høy. Flere uttrykker at det ikke bare er enighet og glede blant innbyggerne og aktørene til enhver tid, men det virker ikke til å skape spesielt store eller hemmende utfordringer for aktørene.

Enkelte ressurser er ofte mer tilgjengelige på små steder enn større, for eksempel plass, tilgang på natur, ideer om tradisjoner og kontakt med egne røtter. Dette er en ressurs da stadig flere ønsker å komme i kontakt med sine røtter, og forbinder små steder og tradisjoner med dette. Ønsket og lengselen etter å være i kontakt med sine røtter og lokale tradisjoner beskrives som «nylokalisme» (Castree, 2003, s. 161-162; Schnell, 2013, s. 56-61), og er en forutsetning for å lykkes i turistnæringen for flere av informantene fra Inderøya. Oppdagelse og utnyttelse av ressurser krever allikevel i stor grad en samfunnsentreprenør eller ildsjel, som ser muligheter og har engasjement, noe som vil bli gått grundigere inn på i forskningsspørsmål to. Kommunens involvering, støtte og initiativ er den siste forutsetningen som bemerket seg for å skape et endringsvillig og entreprenørielt vennlig samfunn (Rønning, 2010, s. 34-35). Kommunalt samarbeid, spesielt tidlig i prosessen er viktig for å tilrettelegge så godt som mulig for samfunnsentreprenører og ildsjeler.

Høy sosial kapital er et nøkkelord i gode entreprenørielle miljøer (Mitra, 2012, s. 71; Nahapiet, 1998, s. 243; Norges Forskningsråd, 2005, s. 9), og ser ut til å være en viktig forutsetning for at samfunnsentreprenører og ildsjeler skal ha mulighet til å utfolde seg på små steder som Ekne og Inderøya. Da reiser spørsmålet seg om hva som bygger sosial kapital? Faktorer som skiller seg ut med tanke på dette, er å ha felles plattformer for tillit- og fellesskapsbygging (Rønning, 2010, s. 64-65). Det er en fordel om det er lavterskel å delta på arenaer som butikken og facebooksidene på Ekne, imens det på Inderøya virker til å fungere med mer strukturerte og formelle plattformer som de organiserte aktørmøtene. Ekne er et mindre sted og aktørene kan synes at det virker skremmende med formelle former som på Inderøya. En slik plattform kan være mer passende på Inderøya, ettersom Den Gyldne Omvei er et mer formelt fellesskap og har felles markedsføring.

2. Hvordan påvirker ildsjeler og samfunnsentreprenørers handlinger små steders entreprenørielle miljø?

Den sosio-kulturelle og aktør- og handlingsorienterte siden ved små steder bør studeres som et gjensidig påvirkende forhold. Derfor er det nødvendig å belyse hvilke egenskaper ved ildsjeler og samfunnsentreprenører som kan bidra til gode samfunnsentreprenørielle miljø. Det å bidra til å skape et inkluderende og levende lokalsamfunn er verdifullt, og beskrives som motiverende for initiativtakerne, enkelte anser dette også som et ansvar. Mange finner også motivasjon til arbeidet gjennom egen trivsel, noe som i flere tilfeller vektlegges i større grad enn høy inntekt.

Den sosiale kapitalen påvirkes av alle aktører på små steder, dermed er også samfunnsentreprenørene og ildsjelene selv viktige i dynamiske prosesser, som nettverksbygging og opplevelsen av fellesskap. De er selv med på å påvirke forutsetningene for det samfunnsentreprenørielle miljø. Et eksempel på dette er Marit på Ekne sin inkluderende behandling av andre, og butikklokalene i seg selv, som er en viktig plattform for sosiale møter som kan bidra til tillitsdannelse og oversiktlige nettverk, og dermed et sterkere fellesskap. Dette påvirker forutsetningene for ildsjeler og samfunnsentreprenørielle miljø, og kan forstås som et positivt tilbakekoblingssystem (Rønning, 2010, s. 64-65). Det samme prinsippet følger opplevelsen av stolthet som innbyggere kan oppleve av det samfunnsentreprenører og ildsjeler utretter på og for stedet. Ettersom menneskets identitet er sterkt knyttet til sted (Relph, 1976, s. 49-65), vil suksess kunne oppleves personlig for innbyggerne. Opplevelsen av stolthet kan gi utslag på flere måter, blant annet ved at de forteller og sprer suksesshistorier eksternt. På Inderøya er dette en spesielt viktig faktor for å trekke til seg besøkende.

Samfunnsentreprenørenes og ildsjelers engasjement er kritisk for å engasjere andre, både for å unngå at noen stikker kjepper i hjulene, men også for at folk skal støtte og hjelpe når det trengs. Samfunnsentreprenører og ildsjeler er ofte avhengig av frivillighet for å oppfylle visjonene sine. Personlig engasjement og tillit i samfunnet kreves for at folk skal ønske å hjelpe. Kommunen er som nevnt i forskningsspørsmål en, en viktig forutsetning for gode samfunnsentreprenørielle miljø. Kommunal støtte ser ut til å bli gitt spesielt til samfunnsentreprenører og ildsjeler med troen på seg selv og sine ideer.

5.1 Veien videre

Denne oppgaven er basert på en kvalitativ studie, hvor miljø for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler er blitt utforsket. I tillegg ble påvirkningen fra samfunnsentreprenører og ildsjeler som aktører på stedet, studert. Utvalget kunne som nevnt i delkapittel 3.3.2 «Utvalg og rekruttering av informanter» vært enda større, og muligens gitt flere synvinkler eller støtte til informantene. Da funnene i oppgaven viser at involvering og tilrettelegging fra kommunen er viktig, er det også en idé å rette mer forskning mot kommunen, og hvilken påvirkning arbeid i slike organer kan bety for samfunnsentreprenørskap og ildsjeler på små steder. Å inkludere personer som arbeider i kommunen og politikere i intervjuene kan derfor være fordelaktig i videre forskning.

Utvalg av caser er også mulig å utvide i videre forskning, da studier av andre caser kan påvirke eller utfordre forskningens generaliserbarhet (jfr. delkapittel 3.5.3 «Forskningens kvalitet: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet»). Casene som er brukt i denne oppgaven er valgt på grunn av høy entreprenøriell aktivitet i områdene. Det motsatte, lav entreprenøriell aktivitet, kunne også vært interessant å undersøke årsaker til, selv om det ikke er gitt at innbyggere har gjort seg spesielle refleksjoner omkring entreprenørskap.

Nedleggelse av gårdsdrift og sentralisering preger mange små steder og rurale områder i Norge i dag. Sentralisering blir mye omtalt, men tilbakeflytting av utflyttet ungdom er et interessant tema som ikke vies like stor oppmerksomhet (Grimsrud & Sørli, 2004, s. 79-81). Da mange samfunnsentreprenører og ildsjeler motiveres og inspireres av å skape trivsel og bolyst for lokale innbyggere, er dette også et område som kunne vært interessant å gå nærmere innpå. Hvor viktig slike personer og deres arbeid kan være for innbyggernes trivsel og bolyst, og hvordan dette påvirker attraktiviteten til å bo på små steder, kan være en mulig inngang til dette studieområdet.

6. REFERANSELISTE

- Aldrich, H. & Martinez, M. (2000). Many Are Called, But Few Are Chosen: An Evolutionary Perspective For the Study of Entrepreneurship. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 25.
https://doi.org/10.1007/978-3-540-48543-8_14
- Alsos, G. A. (2010). Ildsjeler og samfunnsentreprenører. I A. Førde & O. J. Borch (Red.), *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskappingsarbeid* (s. 27-37). Bergen: Fagbokforlaget.
- Amdam, J. (2000). Confidence Building in Local Planning and Development. Some experience from Norway. *European Planning Studies*, 8, 581-600. <https://doi.org/10.1080/713666430>
- Baxter, J. (2016). Case Studies in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg., s. 130-146). Ontario, Canada: Oxford University Press.
- Berg, N. G. (2016). Lokalsamfunn som sted - hvordan forstå tilknytning til bosted? I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 34-48). Oslo: Cappelen Damm.
- Berg, N. G. & Dale, B. (2004). Sted - begreper og teorier. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (2. utg., s. 39-61). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Berg, N. G. & Lysgård, H. K. (2004). Ruralitet og urbanitet - bygd og by. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (2. utg., s. 61-77). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Berglund, A.-K. & Wollan, G. (2004). Kvinnelige og mannlige bedriftslederes forhold til sted. I N. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (2. utg., s. 153-168). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Bjørkhaug, H. (2019). Et slag for det mellomstore gårdsbruket. Hentet fra <https://ruralis.no/2019/01/04/et-slag-for-det-mellomstore-gardsbruket/>
- Borch, O. J. & Førde, A. (2010). Innovative bygder - en introduksjon. I *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskappingsarbeid* (s. 13-25).
- Borch, O. J. & Vestrum, I. (2010). Samfunnsentreprenøren og "de gode hjelperne". I A. Førde & O. J. Borch (Red.), *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskappingsarbeid* (s. 83-94). Bergen: Fagbokforlaget.
- Bosma, N., Praag, M. V., Thurik, R. & Wit, G. (2004). The Value of Human and Social Capital Investments for the Business Performance of Startups. *Small Business Economics*, 23(3), 227-236. <https://doi.org/10.1023/B:SBEJ.0000032032.21192.72>
- Broadly, D. (1991). *Sociologi och apistemologi. Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin* (2. utg.). Stockholm: HLS Förlag.
- Burks, A. W. (1946). Peirce's Theory of Abduction. *Philosophy of Science*, 13(4), 301-306.
<https://doi.org/10.1086/286904>
- Castree, N. (2003). Place: connections and boundaries in an interdependent world. I S. L. Holloway, S. P. Rice, G. Vallentine & N. J. Clifford (Red.), *Key Concepts in Geography* (2. utg., s. 165-185). London: Sage.
- Crang, M. & Cook, I. (2007). *Doing Ethnographies*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications Inc.
- Den Gyldne Omvei. Inderøy - Et bærekraftig reisemål. Hentet 31.03.20 fra <https://dgo.no/den-gyldne-omvei/inderoy-et-baerekraftig-reisemal/>
- Dowling, R. (2016). Power, Subjectivity, and ethics in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Human Geography* (4. utg., s. 29-44). Ontario, Canada: Oxford University Press.
- Dunn, K. (2016). Interviewing. I I. Hay (Red.), *Human Geography* (4. utg., s. 149-188). Ontario, Canada: Oxford University Press.
- Ekmann, L. & Stene, M. (2019). Kritiske betingelser ved samstyring mellom sosial entreprenør og kommune. I Y. Friedrichs, V.
- Wollan, G (Red.), *Samfunnsentreprenørskap og regional verdiskaping i Norden* (s. 141-159). Steinkjer: Embla Akademisk Forlag AS.
- Ekneinfo. (2019). Ekne - Ekneinfo. Hentet 31.03.20 fra <http://www.ekneinfo.com/fakta-om-ekne1.html>

- Falstad. (2020). Historie. Hentet 01.04.20 fra <https://falstadsenteret.no/historie/>
- Finansdepartementet. (2016). *Perspektivmeldingen 2017. Varig velstand krever evne og vilje til omstilling* (St. meld). Oslo: Finansdepartementet.
- Flyvbjerg, B. & Richardson, T. (2002). Planning and Foucault: In Search of the Dark Side of Planning Theory. I P. Allmendinger & M. Tewdwr-Jones (Red.), *Planning Futures: New Directions for Planning Theory* (s. 44-62). London/New York: Routledge.
- Follo, G. & Villa, M. (2010). Å bygge staden stein på stein. I A. B. Førde, O. J. (Red.), *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskappingsarbeid* (2. utg., s. 121-133). Bergen: Fagbokforlaget.
- Førde, A. (2010). Nyskaping, brytningar og samspel. I A. Førde & O. J. Borch (Red.), *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskappingsarbeid* (2. utg., s. 155-168). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.
- Grimsrud, G. M. & Sørli, K. (2004). Flytting og bosetting, jobb og pendling IN. G. Berg, B. Dale, H. K. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (2. utg., s. 79-102). Trondheim Tapir Akademisk Forlag.
- Hay, I. (2016). *Qualitative Research Methods in Human Geography* (4. utg.). Ontario: Oxford University Press.
- Hompland, A. (2000, 25.02.00). Bygdedyret er dødt! Leve Bygdedyret! *Dagbladet*.
- Inderøy kommune. (2015). Velkommen til Inderøy. Hentet 31.03.20 fra <https://www.inderoy.kommune.no/velkommen-til-inderoy.112952.no.html>
- Innherred turistkontor. Den Gyldne Omvei. Hentet 31.03.20 fra <https://visitinnherred.com/den-gyldne-omvei/>
- Innherred turistkontor. Opplev Inderøy. Hentet 18.03.20 fra <https://visitinnherred.com/opplev-inderoy/>
- Karlsen, A. & Dale, B. (2014). From regional restructuring to regional renewal: Cases from Norway INTRODUCTION. *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 68, 71-79. <https://doi.org/10.1080/00291951.2014.894567>
- Kartverket. (2019a). Ekne1. I. Hentet fra <https://www.norgeskart.no/#!?project=norgeskart&layers=1002&zoom=9&lat=7072750.76&lon=315459.17>
- Kartverket. (2019b). Ekne2. I. Hentet fra <https://www.norgeskart.no/#!?project=norgeskart&layers=1002&zoom=11&lat=7069698.58&lon=303705.98&sok=ekne&markerLat=7069728.276507472&markerLon=304253.1333513467&panel=searchOptionsPanel>
- Kartverket. (2019c). Inderøya. I. Hentet fra <https://www.norgeskart.no/#!?project=norgeskart&layers=1002&zoom=9&lat=7093478.84&lon=322155.72&sok=ekne&markerLat=7069728.276507472&markerLon=304253.1333513467&panel=searchOptionsPanel>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2018). Stedsutvikling. Hentet 25.03.20 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/by--og-stedsutvikling/stedsutvikling-2/id476451/>
- Koslowsky, K. & Mody, M. (2019). Panacea or peril? The implications of Neolocalism as a more intrusive form of tourism. *Boston Hospitality Review*. Hentet fra <https://www.bu.edu/bhr/files/2019/02/Panacea-or-peril-the-implications-of-Neolocalism-as-a-more-intrusive-form-of-tourism-Makarand-Mody-and-Kyle-Koslowsky.pdf>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (bd. 3). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Levanger kommune. (2020). Fakta om Levanger kommune. Hentet 31.03.20 fra <https://www.levanger.kommune.no/Om-Levanger/Fakta-om-kommunen/>

- Meld. St. 11 (2016–2017). (2017). *Endring og utvikling - En fremtidsrettet jordbruksproduksjon*. Oslo: Regjeringen. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-11-20162017/id2523121/?ch=1>
- Mitra, J. (2012). *Entrepreneurship, innovation and regional development: An introduction*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Nahapiet, J., & Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital, and the Organizational Advantage. *The Academy of Management Review*, 23(2), 242–266. <https://doi.org/10.2307/259373>
- NESH. (2006). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet 07.02.20 fra https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf
- Nordbø, B. (2020, 9.januar). Dugnad. I *Store norske leksikon*. Hentet 27.02.2020 fra <https://snl.no/dugnad>
- Norges Forskningsråd. (2005). Sosial kapital. Hentet fra <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/publikasjoner/2005/sosial-kapital/>
- Paulsen, R. (2010). Kreativ nettverksbygging. Erfaring fra The Groove Valley Jazzcamp. I O. J. F. Borch, A (Red.), *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskappingsarbeid* (s. 39-51). Bergen: Fagbokforlaget.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. Brondesbury Park, London: Pion Limited.
- Rosvold, K. A. (2020). Ekne. Hentet 31.03.20 fra <https://snl.no/Ekne>
- Rønning, L. (2010). Samfunnsentreprenørskap som initiering av lokal næringsutvikling. I A. Førde & O. J. Borch (Red.), *Innovative bygdemiljø: Ildsjeler og nyskaping* (s. 53-62). Bergen: Fagbokforlaget.
- Schnell, S. M. (2013). Deliberate identities: becoming local in America in global age. *Journal of Cultural Geography*, 30, 55-89. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/08873631.2012.745984>
- Schoenberger, E. (1991). The Corporate Interview as a Research Method in Economic Geography. *Professional Geographer*, 43(2), 180-189. <https://doi.org/10.1111/j.0033-0124.1991.00180.x>
- Schoonhoven, C. & Romanelli, E. (2009). The next wave in entrepreneurship research. *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth*, 11, 225-259. [https://doi.org/10.1108/S1074-7540\(2009\)0000011010](https://doi.org/10.1108/S1074-7540(2009)0000011010)
- Seamon, D. (2000). A Way of Seeing People and Place. I(s. 157-178).
- Seamon, D. & Lundberg, A. (2017). Humanistic geography. I *International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology* (s. 1-11). John Wiley & Sons, Ltd.
- Seamon, D. & Sowers, J. (2008). Place and Placelessness, Edward Relph. <https://doi.org/10.4135/9781446213742.n5>
- Spilling, O. R. (2005). *Entreprenørskap i et evolusjonært perspektiv*. NIFU STEP.
- Statistisk sentralbyrå. Kommune - Levanger. Hentet 31.03.20 fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/levanger>
- Statistisk sentralbyrå. (2019, 31.03.20). Kommune - Inderøy. I. Hentet fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/inderoy>
- Steen, M. & Karlsen, A. (2014). Path creation in a single-industry town: The case of Verdal and Windcluster Mid-Norway. *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography*, 68(2), 133-143. <https://doi.org/10.1080/00291951.2014.894564>
- Sæther, E. (2018). Stadig færre norske gårdsbruk. Hentet 30.03.20 fra <https://www.bondelaget.no/nyhetsarkiv/stadig-farre-norske-gardsbruk>
- Tangvald-Pedersen, O. & Bongaardt, R. (2011). Tid og tilhørighet: Opplevelsen av god psykisk helse og dens implikasjoner for godt psykisk helsearbeid. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 8(2), 100-107. Hentet fra <http://www.idunn.no/tph/2011/02/art11>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.

- Thuen, T. (2003). Steder, grenser, tilhørigheter. Noen innledende betraktninger. I T. Thuen (Red.), *Sted og tilhørighet* (s. 11-39). Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder* (3. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Tjora, A. (2018). *Viten skapt*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tuan, Y. F. (1974). *Topophilia*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- UiO. (2010). Sosial kapital. Hentet fra https://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapporter/rapp2003/rapport62/index-1_5.html
- Wollan, G. (2019). Steder i transformasjon - mot en ny verdibasert tilknytning? I B. Skorstad, E. Pettersen & G. Wollan (Red.), *Vårt Lille Land* (s. 32-60). Orkana akademisk.
- Wood, N. & Waite, L. (2011). Emotion, Space and Society. *Scales of Belonging*, 4(4), 201-202. Hentet fra <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S1755458611000430?token=E198E745AEE4852FA97EAC01C020C5AE6E5431B4B5BA4B261CEC8CB7CF05846E2BF771A3BCF1ADD1D6345F3CF1B4632C>
- Woods, M. (2011). *rural*. New York: Routledge.

Vedlegg I: Intervjuguide til person knyttet til virksomhet

Før start av opptak

Jeg forteller om tema, formål og bakgrunn for intervju

- Master for geografisk institutt på NTNU, omhandler små steders betydning for entreprenørskap. Entreprenørskap innebærer sosiale nyskaping og tiltak typisk av det man kan kalle ildsjeler, og gründervirksomhet for eksempel i form av turistbasert gårdsdrift, oppstart av noe nytt.
- Formålet med masteren er å finne ut mer om hvordan og hva det er med små steder som Ekne i Levanger og Inderøya som kan påvirke nyskaping og entreprenørskap. Jeg vil sammenligne stedene og se etter likheter/ulikheter.

Videre blir det forklart hva intervjuet skal brukes til og forklarer taushetsplikt og anonymitet.

- Intervjuet blir en del av datamaterialet jeg skriver masteren min ut i fra. Navn og alder kan bli anonymisert om du ønsker det, stedet er relevant for oppgaven. Opplysningene du deler vil bli tatt opp på lydbånd og lagret i passordbeskyttet maskinvare tilhørende NTNU, og slettet i juni når masteren er ferdig. Jeg har taushetsplikt.
- Skriver under på samtykkeerklæring
- Spør om personen har noen spørsmål før vi starter

Opptak starter

Innledning

Person

- Hva er ditt navn og alder?
- Hvor lenge har du bodd her?
- Hva var grunnene til at du bosatte deg her/ble her?

Sted

- Hvordan vil du beskrive *stedet*?
  - Hva er typisk?
- Kan du fortelle litt om menneskene som bor her?
  - Spesielle typer?
  - Typiske verdier de som bor her har? Ulike?
  - Mange med sterk tilhørighet, tilknyttet (familie, vennskap, kontakter?)
  - samhold - støttende samfunn?

- Hvordan er det å bo her?
  - Kan du nevne noen kvaliteter ved stedet?
- Hvordan er ditt forhold til stedet?
  - Hvordan oppleves det å ha vært borte en stund og komme til Inderøya/Ekne?
  - Følelse av tilhørighet?
  - Komme hjem til stedet?
  - Familie, venner, røtter (tilknytning)?
- Hvordan opplever du at samfunnet ser på/tar imot nye ideer og virksomheter generelt på Ekne?
  - Opplever støtte, motstand?
  - Hvorfor tror du det er sånn?

Tiltak/virksomhet

- Hvorfor ønsket du å starte med XXXX (det personen driver)?
- Har du noen verdier du legger til grunn for virksomheten du driver?
  - Hvilke?
- Hvordan er det å drive XXXX?
  - Hva er de største utfordringene?
  - Hva er de største fordelene ved å drive her?
  - Hvordan opplever du folks holdninger til virksomheten din?
- Tror du eller vet du om det er satt noen tiltak eller blitt lagt en plan på *stedet* for å gjøre det enklere å drive med gründervirksomhet og nyskaping?
- Har du noen planer fremover for videreutvikling av din virksomhet, i så fall hva slags?

Avslutning

- Er det noe du ønsker å legge til som ikke har blitt snakket om?

Vedlegg II: Intervjuguide til personer med inngående kunnskap om stedet.

Før start av opptak

Jeg forteller om tema, formål og bakgrunn for intervju

- Master for geografisk institutt på NTNU, omhandler små steders betydning for entreprenørskap. Entreprenørskap innebærer sosiale nyskaping og tiltak typisk av det man kan kalle ildsjeler, og gründervirksomhet for eksempel i form av turistbasert gårdsdrift, oppstart av noe nytt.
- Formålet med masteren er å finne ut mer om hvordan og hva det er med små steder som Ekne i Levanger og Inderøya som kan påvirke nyskaping og entreprenørskap. Jeg vil sammenligne stedene og se etter likheter/ulikheter.

Videre blir det forklart hva intervjuet skal brukes til og forklarer taushetsplikt og anonymitet.

- Intervjuet blir en del av datamaterialet jeg skriver masteren min ut i fra. Navn og alder kan bli anonymisert om du ønsker det, stedet er relevant for oppgaven. Opplysningene du deler vil bli tatt opp på lydbånd og lagret i passordbeskyttet maskinvare tilhørende NTNU, og slettet i juni når masteren er ferdig. Jeg har taushetsplikt.
- Forklarer og får underskrift på samtykkeerklæring
- Spør om personen har noen spørsmål før vi starter

Opptak starter

Person

- Hva er ditt navn, alder, bosted?
- Hvor lenge har du bodd her?
- Hva er årsaken til at du har kunnskap om *stedet*?

Sted

- Hvordan vil du beskrive *stedet*?
  - Hva er typisk ved *sted*?- stikkord: natur, beliggenhet, følelse av å være her
- Kan du fortelle litt om menneskene som bor her?
  - Spesielle typer?
  - Typiske verdier de som bor her har? Ulike?
  - Mange med sterk tilhørighet, tilknyttet (familie, vennskap, kontakter?)
  - samhold - støttende samfunn?
- Hvordan er det å bo her?
  - Kan du nevne noen kvaliteter ved *stedet*?

- Hvordan er ditt forhold til *stedet*?
  - Hvordan oppleves det å ha vært borte en stund og komme til *stedet*?
  - Følelse av tilhørighet?
  - Komme hjem til stedet?
  - Familie, venner, røtter (tilknytning)?

- Hvordan opplever du at samfunnet ser på/tar imot nye ideer og virksomheter generelt på XX??
  - Opplever støtte, motstand?
  - Hvorfor tror du det er sånn?

Tiltak/virksomhet

- Hvis noe, hva slags nyskaping tenker du egner seg å drive med på *stedet*?
  - Hvorfor tenker du at dette er lagt til rette for?

- Tror du det er noen spesielle verdier som ligger til grunn for det folk velger å drive med?
  - Stikkord: bygge sosialt godt miljø, folk skal ha det bra, tjene penger, øke stedets renommé, øke sosial kapital?

- Tror du eller vet du om det er satt noen tiltak eller blitt lagt en plan på *stedet* for å gjøre det enklere å drive med gründervirksomhet og nyskaping?
  - idemyldring på Skogn – vet noe om det?

- Kan du si litt om hva du tror kan være utfordringer for de som driver med gründervirksomhet her?

- Har du forslag til andre som kan ha informasjon som belyser hvordan det er å drive med gründervirksomhet her?

Avslutning

- Er det noe du ønsker å legge til som ikke har blitt snakket om?

Vedlegg III: Samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet:

«Hvilke forutsetninger legger små steder for entreprenørskap og samfunnsentreprenørskap? En komparativ studie av Inderøya, Den Gyldne Omvei og Levanger, Ekne.»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hva slags betydning sted kan ha for utviklingen av entreprenørskap på små steder. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hva stedet kan bety for utviklingen av entreprenørskap på små steder. Prosjektet er en del av undertegnede's masteroppgave i studiet lektor i geografi.

Opplysningene som hentes inn fra informantene vil ikke bli brukt til noe annet utover denne masteroppgaven.

Geografisk institutt ved NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Gjennom prosjektet vil flere intervjuer bli utført. Du får spørsmål om å delta fordi du bor på et relativt lite sted som er interessant med tanke på entreprenørskap og nyskaping.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du vil bli intervjuet i 30 min -45 min av masterstudenten som gjennomfører dette prosjektet. Spørsmålene vil dreie seg om din oppfatning og opplevelse av entreprenørskap og nyskaping i området, og din generelle opplevelse av området. Opplysningene du deler vil tas opp på lydbånd, og lagres i passordbeskyttet maskinvare tilhørende behandlingsansvarlig institusjon. All data vil bli slettet straks prosjektet er ferdigstilt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Opplysninger om deg vil om ønskelig bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være undertegnende masterstudent og veileder som har tilgang til opplysningene. Navn og

kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Du og din personalia vil anonymiseres fullstendig, det er kun din boplass som vil beholdes med navn.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes juni 2020, og alle lydopptak og personopplysninger vil da bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet)
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Geografisk institutt ved NTNU, ved Gjermund Wollan, epost: gjermund.wollan@ntnu.no tlf.: +47 [73591887](tel:+4773591887) og/eller masterstudent Tale Buan Dahlen, e-post: talebahlen@gmail.com tlf.: +47 47656803.

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Hvilke forutsetninger legger små steder for entreprenørskap og samfunnsentreprenørskap? En komparativ studie av Inderøya, Den Gyldne Omvei og Levanger, Ekne.*» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at det blir gjort lydopptak under intervjuet som slettes ved prosjektslutt juni 2019
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. *Juni 2020*.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

